

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1983. II.

Tartalom:

Salom Asch:

Az én hitem . . .

Ujvári Péter:

Az aszkéta purimja

Sós Endre:

Megölik-e a keresztényeket a zsidó orvosok?

Csermely Gyula:

A rabbi igazsága . . .

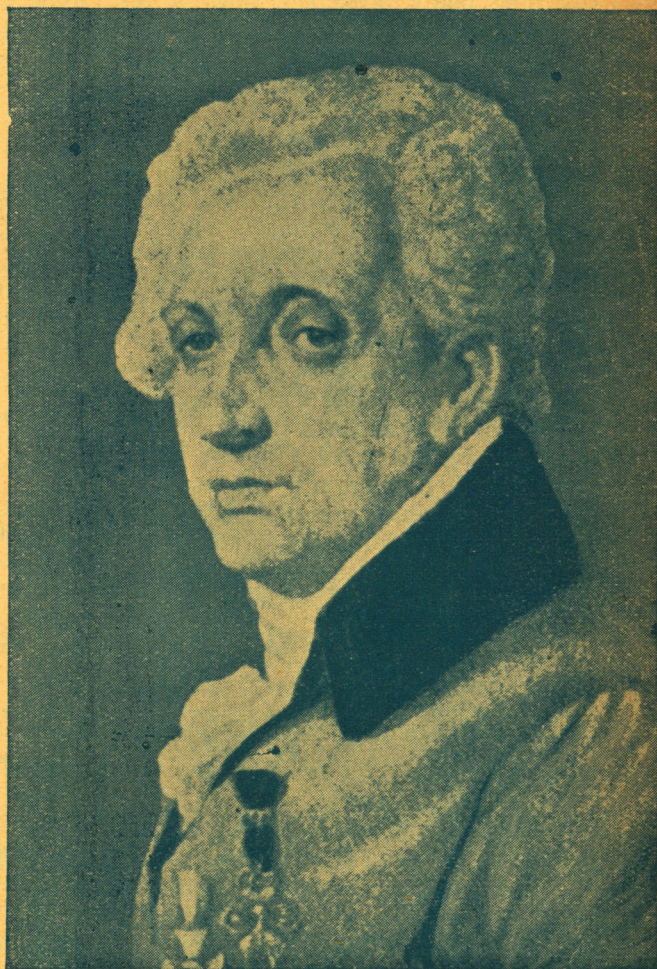
Márkusné Beer Erzsébet:

A szobrász

Márkus Aladár:

Az antiszemita
(színpadi tréfa)

és sok érdekes riport
és cikk.

Charles Joseph de Linge herceg.

Stern Samu kirohant

Stern Samu, a pesti izr. hitközség és az Országos Iroda egyesített elnöke, hősi kirohanást rendezett egy baráti vacsorán dr. Löwenherz József, a bécsi hitközség alelnöke ellen.

Mint hajdan Zrinyi Miklós, száz aranyat... akarom mondani száz arany szívű barátot vett magához, akik minden kedden este összejönnek, hogy „in camera charitatis” megbeszéljék a hitközség ügyeit.

Ez a kedélyes társaság, amelyben az előjáróság tagjai is helyet foglalnak, időnként hallatni szokott magáról, még pedig olyképen, hogy a fehérasztalnál elhangzott pohárköszöntőket a vezetőséghez közelálló, vagy inkább: **közelfekvő** felekezeti lapok közlik.

Legutóbb is megjelent egy ilyen őméltságának **csergő** szellemével megcsinált pohárköszöntőféle, amelyet **Stern Samu felolvasott**, még pedig olyan frenetikus hatással, hogy — mint olvastuk — „minden mondatnál tapsvihar és lelkes tetszés szakította meg az elnöki deklarációt.”

A pesti hitközség és az Országos Iroda kollektív elnöke ezuttal **nagyon olcsó babérokat aratott**.

Még pedig két okból.

A kitűnő Löwenherz, Budapesten járva, nagyszabású megnyilatkozásaiban arra hívta fel a figyelmet, hogy a hitközség életét a zsidó karakter erőteljesebb kifejtésével kell megtölteni és azt tanácsolta, hogy a hitközség vezetését **fiatalabb erőkre** bízzák. **Löwenherz** első megállapítását mint cionista elvet egyszerűen lehurrogta a baráti gyülekezet, a fiatalok bevonása ellen pedig jól felfogott **egyéni érdekből** tiltakozott.

Ez még hagyján!

De **Stern Samu** felült a magas lóhátra és „**előkelő idegennek**” titulálta **Löwenherzet**, a nyugateurópai zsidóságnak ezt az egyik legnagyobb értékét.

Miért?

Mert ellenkező véleményen **mert** lenni vele és az ő elvbarátaival.

Stern Samu szemében s az ő megítélése szerint tehát **idegen** a mi körünkben minden olyan hittársunk, aki másként gondolkodik, másként lát, másként következtet, mint a pesti hitközség **szabadalmazott** vezetői.

Engedje meg a méltóságos elnök úr, de tőlünk viszont **az ilyen felfogás idegen**.

Mi testvérünknek valljuk és testvérként becsüljük **Löwenherzet**, a harcoss zsidó szellemnek ezt a remek képviselőjét, még akkor is, ha történetesen más véleményünk volna bizonyos kérdésekről, mint amelyeket itt fejtegetett. Amit a bécsi hitközség alelnökének éles szeme a pesti hitközség vezetésében észrevett, az nem csupán az „előkelő idegen” meglátása, hanem a **pesti zsidóság nagy részének** érzése is.

Löwenherz ugyanis azt mondotta **Stern Samuról**, hogy a „l'état c'est moi” („a hitközség én vagyok”) álláspontját vallja. **Stern Samu** azt felelte erre, hogy ő a hitközségnek nem ura, hanem első szolgája. (Majdnem azt mondta: **sameszé**.)

Nos, ez a dolog nem szavakon múlik.

És ha **Stern Samu** a hitközség első szolgájának hirdeti magát, azt kell mondanunk, hogy vannak szolgák, akik ugyancsak megjártsák az urat.

A pesti hitközségnél, mióta **Stern Samu** az első samesz, mindenki sameszé görnyedt. Ez a sameszmentalitás tört ki a keddi vacsorázó társaságból, amikor pecsenye után pecsenyére tapsolta a tenyerét, ünnepelve a bátor **vezérsameszt**, aki egy független és őszinte hittestvér ellen kirohanni merészkedett.

A sameszlelkek lázadása volt ez a szókimondás, a férfiasság ellen.

Reméljük, ha a legközelebbi keddi vacsorán **Stern Samu** ismét „deklarálni” fog, előbb szabályszerűen fölteszi a sameszek fényes fekete keménykalapját.

A sameszdeklit.

Megakarnak fojtani! . . .

Elakarnak némitani! . . .

És én még sem kiáltok segítségért! . . .

Nem félek! . . .

Mert mögöttem áll a közep európai magyar nyelvű öntudatos zsidóság, annak megtisztelő bizalma és ragaszkodása.

Ez pedig olyan megingathatlan erődítmény, amelynek fundamentumán vakondok és rágcslók még lyukat sem fúrhatnak.

Az Uj Út az egyetemes zsidóság szolgálatába szegődve, új és bátor hanggal harcot indított a Pesti Izr. Hitközség kebelében dolgozó jól megszervezett érdekcsoport ellen és a tiszta szándék reflektorával bevilágított a hitközségi élet sötét katakombáiba.

Már eddig is sikerült olyan üzelmeket felszínre hozni, amelyeket nemcsak a magyar, hanem külföldi zsidóság is megütközéssel pertraktál.

Természetesen a kis érdekcsoport mindent elkövet, és nem retten vissza alantas eszközök alkalmazásától sem, hogy bennünket elnémitson és megakadályozhassa további leleplezéseinket.

Elsősorban összeköttetéseit vonultatta fel ellenünk.

Hiába!

Az Uj Út napról-napra izmosodott...

Ezután a Pesti Izr. Hitközségnek néhány előjárója anyagi előnyök árán akart velünk „békét” kötni.

Az Uj Út kizáróan publicitásából tartja fenn magát s így nem fogadhat el olyan pénzbeli támogatást, amelyért ellenszolgáltatásképpen elhallgason olyan dolgokat, amelyek a zsidóság érdekeit sértik és csak arra alkalmasak, hogy a zsidó közvéleményt félrevezessék és megfertőzzék!

Az elvetemült érdekcsoport a múlt héten munkatársainkat lázította fel ellenünk és arra akarta rábírní őket, hogy ne dolgozzanak lapunk számára.

Szomorúan regisztráljuk, hogy ezáltal ellenfeleink némi eredményt értek el. Egyik értékes munkatársunkat sikerült befolyásolni.

Az Uj Út mindezek dacára rendíthetetlenül halad tovább a megindult úton, amíg a maga elé tűzött célt eléri.

Nem nyugodhatunk addig, amíg a pesti zsidóság szeméről a hályogot le nem operáltuk . . .

Az Uj Út

**1933. április hó 23.-án (vasárnap) d. e. 11 órakor
a pesti Vigadóban**

nagy zsidó népgyűlést tart.

Belépés díjtalan!

Ruhatár nincs!

A népgyűlés teljes programját és a felszólalók névsorát a pészach utáni héten utcai falragaszok fogják hirdetni.

Kimagaslóbb programpontok:

1. Miért fizet kultuszadót a pesti zsidó polgár?
2. Milyen ellenszolgáltatást kap ezért?
3. Hová fordítják a pénzt?
4. Kit terhel a felelőség könnyelmű és szörnyen nagy adósságokért?
5. Beolvadás az orthodox hitközségbe

Magukhoz tértek a német zsidók

A hitlerista hurrá-antiszemitizmus pörölyütései alatt a németbirodalmi zsidóság soraiban érdekes — s ha lehet mondani: örvendetes — változás megy végbe.

Georg Bernhard, a kitünő publicista, akinek zsidó volta miatt távoznia kellett a „Vossische Zeitung” főszerkesztői állásából, azt írja, hogy a német zsidóság üldözésének máris mutatkozik a hatása: a zsinagógák egyre jobban megtelnek és egyre többen térnek vissza a zsidó vallás kebelébe.

Liberalizmus és demokráció elpuhította a német zsidóságot is, akár csak a régi Magyarország zsidóit. A vallásnak, mint „egyetlen” megkülönböztető jellegnek elvetése azt a botor reményt ébresztette, hogy a teljes beolvadásnak ezzel az utolsó akadály is elhárul.

Nálunk az ébredők fokosa, Németországban Hitlerék horogkeresztje kellett, ahhoz, hogy észbekapjanak a balga spekulánsok.

A szerencsére már levitézlett fokos és a még hadakozó horogkereszt sokkal hatásosabban verte egyes konok fejekbe (úgy is mondhatnánk: egyes Kohnok fejébe) a zsidó öntudatot, mint józan és bölcs érvek egész arzenálja.

Mindig is így volt a történelem során: az üldözés makacssá, fanatikusává edzi az elvhűséget és megtorpanásra készíti az ingadozást.

Németországban élő hittestvéreink felé mégis fájó szívvel sóhajtozunk és megrendülten halljuk, mennyi ártatlan áldozatot követel a hatalomra jutott hitlerizmus. Eszeveszett gyűlölet tombol a teuton ivadékokban és valósággá válik a szálló ige: a gazdasági antiszemitizmus — német találmány. Kegyetlenebb és — főleg — rendszerebb, mint bárhol a világban.

A cári Oroszországba exportált antiszemitizmust eredeti hazai kiadásában szenvedik német testvéreink.

Velük vagyunk, velük érzünk a megpróbáltatásban, amelyből diadalmasan fog kigázolni a hatalmas kultúrájú német zsidóság.

Amit az „Egyenlőség” elhallgat.

Báró Hatvany Bertalan a múlt hó végén igen érdekes előadást tartott az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatban a kínai és indiai zsidók sajátos életviszonyairól.

Valamennyi felekezeti ujság beszámolt az előadásról, — csak az „Egyenlőség” nem. Még az előzetes értesítést sem közölte. (Ugyanakkor a pesti zsidók kínai szokásairól írt, — lásd: a Stern Samu előtt hasravágódó társaságról zengett cikket.)

A bojkott okán nem kell sokáig törni a fejünkön.

Hatvany Bertalan a múlt esztendőben kiméletlen portrét festett az „Egyenlőség” szerkesztőjéről, aki úgy áll nemes bosszút, hogy agyonhallgatja Hatvany Bertalant.

Ha tőle függne, talán egy új Hatvany Bertalan-éjszakát is rendezne szünni nem akaró haragjában.

Engedje meg nekünk az „Egyenlőség”, hogy kollégiaisan figyelmeztessük az ujságírást — kiváltképen a felekezeti zsurnalisztika — elemi szabályára, arra, hogy a közönséget pedig híven kell informálni és korrektül kiszolgálni.

A közönség nem kíváncsi arra, milyen csetepaté folyt X. szerkesztő és Y. közéleti tényező közt, a közönség azt akarja tudni, mi történik az életnek, a világnak abban a szektorában, amely őt érdekli, hiszen ezért járhatja a lapot.

A tárgyilagos sajtó nem hallgatja el az eseményeket.

Az elhallgatás mindig gyanús.

Akkor is, ha nem fizetnek érte, mint a Hatvany Bertalan esetében.

Többet ér a nehéz élet, mint a könnyű halál.

Baltazár Dezső református püspök előadása a Pro Palesztina Szövetségben

Március elsején este a Goldmárkról elnevezett kultúrteremben a Pro Palesztina Szövetség meghívására **Baltazár Dezső** püspök tartott előadást a zsidóság világhivatásáról.

Olyan nagy érdeklődés előzte meg az előadást, hogy bár ennek kezdetét 8 órára tűzték ki — már 6 órakor zsúfolásig megtelt a terem. Több ezer ember kintrekedt.

Az előadást **Pfeiffer Ignác** dr. nyugalmazott műegyetemi rektor, a szövetség elnöke nyitotta meg és melegen üdvözölte az előkelő vendég-előadót.

Utána **Patai József** dr. főszerkesztő köszöntötte **Baltazár Dezső** püspököt, mint az igazság fenkölt papját.

Baltazár Dezső igazi főpapi megjelenés.

Szerényen lépett az előadói pódiumra és meghatódott hajlongással köszönte meg a kitörő ünnepeltetését.

Baltazár Dezső hatalmas szónok.

Meleg, bársonyos hangjából kiérződik, hogy minden szavának érett meggyőződés az alapja.

Lapunk szűk keretei nem engedik meg, hogy a mindenképpen arra érdemes előadást szószertint leközzöljük s így csak néhány szemelvényt adunk abból m. t. Olvasóinknak.

Feszült figyelem közben kezdte meg **Baltazár Dezső** magasröptű előadását:

— Csupán ismételt meghívásra jöttem, hogy önök előtt előadást tartsak, nehogy a hivatlanság látszatát keltsem. Évtizedeken keresztül foglalkoztam a zsidókérdéssel és így tudom, hogy e kérdés nehéz.

Sokan szólnak ehhez a kérdéshez, mert azt hiszik, hogy könnyű csak azért, mert politikumnak látszik.

Vannak, akik dicsérik a zsidóságot pénzéért, vannak, akik szidalmaznak ugyancsak érdekből. Vannak, akik szerint nincs is zsidókérdés. Be kell vallanom, hogy volt idő, mikor én is ezt hittem. Az volt a véleményem,

hogy a zsidókérdést erőszakosan ráncigálják elő hivatlanok és úgy vélték, hogy ha nyugodni hagyják ezt a problémát, akkor meg is fog az szűnni. De azóta elmélyedéseim után rájöttem, hogy

zsidókérdés volt, van, lesz, mert zsidóság is volt, van, lesz, amíg ember lesz a földön.

— A zsidóság abban különbözik a többi népektől, hogy nincs történetelőtti kora, nem is lehet, mert a zsidóság történelme a teremtéssel kezdődött el. A zsidó világnézet az egyetemes embernek Isten által kijelölt tisztulási folyamatára vezethető vissza.

A zsidó őrizte meg leghűségesebben az emberi és isteni általános igazságokat.

Ezt az egyetemes emberi gondolatot alakította át nemzetivé a zsidóság anélkül, hogy az veszített volna általános emberi érvényéből. Istennek Ábrahámhöz intézett kijelentésében nyilatkozik ez meg: „**És megáldatnak a te magodban a földnek minden nemzetségei.**”

— Már Ábrahám korában a zsidóság lelkiéletében állami nívót ért el, bár ennek az állami létnek nem volt meg a szükséges kerete, ennek az államnak nem volt földrajzi helye, e nép szent nomádságának útjai Egyiptomtól Palesztináig vezetnek. Később Kánaán önállóvá lett.

Mózes alkotta át nemzetté, ez az egyedül álló ember, aki mellett még a nazareti Jézus is csak a betöltő szerepére vállalkozott.

Mózes olyan kincseket adott az embernek, amelyeket a világ népei évezredek alatt sem tudtak széthordani. Később, a száműzetés korában Cion volt az a csomópont, amely a világ minden szélén szétszórt zsidóságot az igazság aranszálaival összefonta. Nemcsak a szegények kunyhójába, hanem a didergő gazdagok palotájának hideg pompájába is belevitte a reménységet, a messiási váradalmat.

Mindenüvé, ahol a zsidóság letelepedett, elvitte emberi tanításainak értékeit, melyeket gyakran ellenséges elnyomatás ellenére is megőrzött.

— Hogy a zsidóság, az országnélküli zsidóság világhivatása miben áll, azt Jeremiás próféta jósolta meg bámulatos bölcseséggel: „Vedirsu eth salom hair aser higléthi etchem sama ki bisloma jihje lochem salom. — Törekedjete a városok üdvének előmozdítására, ahová száműztelek titeket, mert azok üdvében lészen a ti üdvötök is.” Szép tanács volt ez, bölcs tanács és a zsidóság követte ezt a tanácsot. Hűségesen követte azt, pedig hány-szor voltak olyanok, akik saját hazájuk ellen fordultak forradalmi dühük ábrázatával. Cion történelmi következményeit a helyes megoldás vágányára igazította a Palesztina-kérdés nemzetközi elintézése, amely lehetőséget nyújt az ős nemzeti állam kiépítésére és elhelyezkedést azon zsidók számára, akik az országnélküliség állapotában nem találják meg létalapju-

kat. A zsidó vallás a reménység valása.

Szántson a zsidóság a reménység alatt, mert ezzel a kereszténység számára is termékenyebbé teszi a talajt

és teljesítse hivatását országnélküli voltában is, míg az el nem sorvadó kezek hűsége újra fel nem építi Jeruzsálemet.

Midőn Baltazár püspök befejezte előadását, a lebilincsel hallgatóság hosszú percekig éljenetzte és valóságos tapsorkánnal honorálta a kitűnő előadót.

A közönség az utcára tódult és még ott is éljenzett, amíg Baltazár püspök autójával el nem indult.

A Goldmark teremben még csak a szolgák maradtak.

Kissé rendbe hozták a termet.

Egyik szolga maliciával jegyezte meg:

— Na... azt is megéltük, hogy végre a Goldmark teremben zsidó előadást hallottunk, de azt is — egy keresztény pap tartotta...

Lakos András:

Valahol várnak ...

Valahol várnak napfényes utak,
Valahol várnak bibliás napok,
Bókos pálmafák, új akaratok.
Narancsligetek, mélyvízű kutak,
Valahol várnak zengő csillagok,
Álmaimban feléjük suhanok.
Valahol ötezer éve várnak
Partjai a nagy feltámadásnak.
Halljátok-e a sajátos morajt?
Édes-enyhű hívás, szinte álmhalk...
Valahol Keleten felcseng az élet,
Míg Nyugaton átkos, vad háborús
Ás ezer lélekmérgező kutat. — Végzet
s ágyútalpak alatt nyögnek az utak...
Nyugaton örült, vak háborús célok,
Friss embervérre köszörült acélok...
Merengő szemem más utat kutat:
Az én iránytűm Cion felé mutat!

Egyik betér, másik kitér

Tristan Bernard a világhírű francia író az elmúlt nyarat a francia Rivierán töltötte el.

Egy augusztusi péntek délután az üdülőhely parkjában megismerkedett egy arrivált magyar íróval.

Szürkülni kezdett.

Tristán Bernard kezét nyújtja a magyar írónak.

— Sajnálom, hogy abba kell hagynom a szellemes diskurzust, de az istentiszteletet nem mulasztom el soha...

— Hogyan?... — kérdi csodálkozva a magyar író — Ön?... —

— Mondja csak ki bátran! — mosolygott Tristán Bernard — Igen, én zsidó vagyok...

A magyar író elkísérte a templomig francia íróársátt.

Tristán betért a templomba.

A magyar író betért a legközelebbi kávéházba.

Ő — tudniillik tavaly — kitért...

Sós Endre:

Megölik-e a keresztényeket a zsidó orvosok?

— Megboldogult, Szerkesztő Úr, hogy ilyen címet ad a cikkének? — félek, hogy némely olvasóm, ha itt ülne velem szemben, ezzel a kérdéssel támadna meg.

— Nem, tisztelt Olvasó, én nem bolondultam meg, de, sajnos, még mindig sok olyan őrült szaladgál a világon, aki erre a kérdésre kemény „igen”-nel válaszol! — ezt felelhetném.

*

Az ilyen bődületesen vicces vádak, bizony még nyomtatásban is napvilágot látnak Hitler-Németországában.

Itt van az asztalomon Theodor Fritsch „Handbuch der Judenfrage” című munkája. Tessék ennek a „tudományos” **maszlag**nak a zsidó orvosokról szóló fejezetén átvergődni.

Mindenekelőtt arról van szó, hogy miért tódulnak a zsidók főképen az orvosi pályára? Miért van az, hogy az orvosok 40%-a a világon szemita?

A „Handbuch der Judenfrage” meglepő nyugalommal szögezi le ennek a szociológiai kérdésnek a magyarázatát.

A zsidók azért mennek olyan tömegesen az orvosi pályára, mert így rendelkeznek Ción vénei. S miért rendelkeznek így?... Ez is kérdés?... **Azért, mert, mint orvosok, a zsidók könnyen pusztíthatják el a keresztényeket . . .**

*

Ez ugyanaz a dajkamese, amelyről már egyszer e lapokon beszámoltam, hogy a bajtársi egyesület röpirata szerint Cion vénei **felhatalmazták** a zsidó orvosokat a keresztény beteg kiirtására.

Hazugnak neveztem a röpirat íróját.

Nem állított bíróság elé. Vagyis: **beismerte, hogy pimaszul hazudott.**

Biztos vagyok benne, hogy ez a né-

Sós Endre

a Magyar Hirlap kiváló főmunkatársa és az Uj Út cikkírója.

met könyv is megkapta a maga önértékes kritikusait.

Weiningerből indul ki a „Handbuch der Judenfrage” orvosi része. Idézve Weininger ama mondatát: „Régente az orvos szinte olyan voít, mint a pap. Ma az orvosi tudomány csupán kémiai irányba halad. Ez a zsidó befolyás következménye.”

Ejnye, ejnye!... Hiszen ép a zsidók alapították meg a modern lélektant, amelynek sikeréről — döntő győzelméről! — Weininger még nem tudhatott, de a „Handbuch der Judenfrage” igen.

Hát tud is! Csakhogy ilyeneket!... **Freud** — a horogkeresztes szellemű munka szerint az „atomikus-materiális” világnézet képviselője. Továbbá: a pánszexualizmus hirdetője. Még továbbá: a német nép erkölcsének elrablója . . .

Szegény Freud! Ezért harcolt évtizedekig, szemben az egész világgal, hogy öregkorára egy ilyen senki kézikönyv-gyáros mocsoktalan köntösébe törölje piszkos csizmáját!...

Freud tanításai ma már százazrek elvesztett boldogságát, lelki egyensúlyát adták vissza.

Freud a XX. század legnagyobb jótévője!...

*

Nem csodálkozhatunk semmin, különösen olyan „művön”, amely Freudot Lenin szövetségeseinek deklarálja.

Egészen magátólértéktető tehát, ha ez a könyv Ehrlichet, a salvarsan útnakindítóját, Neissert, a higganykúra felfedezőjét és Friedmannt, a tuberkulózis elleni küzdelem hőseit is haszontalan alakoknak minősíti.

Semmi egyébnek, mint titkos hatalmak buzgó ügynökeinek. Freud, Ehrlich, Neisser, Friedmann — mind-mind Ción véneinek a megbízásából foglalkozik szisztematikus keresztény pusztítással!...

Ime: nemcsak korunk legnagyobb lelki jótévője, hanem korunk legjelentősebb testi jótévői is a vádlottak padjára kerültek!...

*

A zsidók a homoszexualizmus főpropagálói is...

Ez is új megállapítás.

Eddig úgy tudtam, hogy a homoszexuálisok főfészke Angliában volt. Az angol arisztokraták körében léptek elő első ízben nyíltabban ezek a betegek. Olyan klubokban, ahová zsidót fel sem vettek tagnak.

A homoszexualitással kapcsolatban Magnus Hirschfeld szerepel, mint Ción véneinek ügynöke.

Magnus Hirschfeld bűne ugyanis az, hogy a szerencsétlen, „harmadik nemhez” tartozó embereket többé nem csukják börtönbe.

A horogkereszties büntetőjogászok ilyen alapon rács mögé rakhatnák a tüdőcsúchurutosokat és náthásokat is. Mert ezek a betegségek szintén ragályosak.

Az emberi együttérzés megköveteli, hogy betegeket ne rabláncsal gyógyítsanak!...

A mű szerint a nőorvosok 85%-a zsidó. És ezért olyan nagy a magzat-elhajtások száma. A zsidó orvosok a keresztény magzatok elhajtásával akarják emelni mindenütt a zsidók számát.

Bizony, ez is csak olyan hazugság, mint a többi!

A zsidó papok mindenütt élesen állást foglaltak a mesterséges terhesség-megszakítással szemben. Ellenben az arglikán püspökök felemelték szavukat a birth controll érdekében.

Úgy tudom: az anglikánok — nem zsidók!

A középkori fejedelmek és pápák zsidó háziorvosokat tartottak udvaraikban.

A művelt, józan keresztény tömegeket ma sem lehet ilyen aljasságokkal eltántorítani a zsidó orvosoktól!

Fuchs Ernő:

Miért ígér az élet?

*Nekem csak egy tavaszom volt — az is
elszaladt...*

*Nyomában — könny — gyász — és
fájdalom fakadt...*

*Merre?... Hová?... tűntek el az ifju
évek?...*

*Sírkövet állítva — Tegnap emberének...
Tegnap még kis gyerek... Ma már érző*

ember...
Holnap öreg vándor — Lecsüggesztett

fejjel...
Az élet csak öröm... Azt hittem soká én...

Míg hitem széttörött... Az év jelző kővé...
Miért ígér az élet, miért kecsgetet...

Ma babért rak reám — Holnap bilincseket.

Neiger J.

legelső
rituális étterme

Bdapest,
Teréz-körut 4.

Makótól-Jeruzsálemig

Nagy Endre nem antiszemita.

No ne mondja — ne mondja. . .

Ki hitte volna, hogy a nagyváradi Gross-fiúnak, miután szellemes kabat-részereplése révén országos hírré tett szert, egyszer majd az antiszemitizmus vádjá ellen kell védekezni.

Pedig kellett.

Nagy Endre ugyanis az elnöki székbe ült egy olyan gyülekezetben, amely a **zsidókérdésről rendezett vitát.**

Valamelyik lap antiszemitának mondta Nagy Endrét, aki erre azt felelte, hogy csak rosszakarátú, vagy ostoba ember mondhat ilyesmit róla.

Elhiszük neki.

Nagy Endréről valóban nem mondhatja senki, hogy zsidóellenes, noha már rég kikeresztelkedett. Az egész testtartásában, minden attitude-jében, mozdulatában s főként a **szellemében zsidó maradt.**

Az ő antiszemitizmusa legfeljebb — önantiszemitizmus lehetne.

Szó sincs róla. . .

Nagy Endre igen felvilágosult, szabadszelleme, kifogástalanul liberális gondolkodású ember. De azért mégis csak furcsa, ugyebár, hogy a nagyváradi Gross-fiúnak ötvenöt éves korában kell magát tisztázni az antiszemitizmus gyanuja alól.

Ugy hangzik ez, mintha — teszem — **Móricz Zsigmond**nak azt kéne bizonygatnia, hogy ő nem gyűlöli a — kálvinistákat.

*

Az **Uj Ut** krónikása kedves epizódot jegyzett fel ifjú Nagy Endrével kapcsolatban.

A **fajtiszta** ifju Nagy Endre egyik budai klubban előadást tartott, amelynek keretében ezeket mondta a Nagy — neofajvédő:

„— Berlinben a németek azt hiszik, hogy a magyarok a mongol fajhoz tartoznak. . . És nem vették rajtam észre, hogy én a **turáni** fajból származom! . . .

Hihetetlen! . . .

*

Stern Samu, amióta a legmagasabb zsidó egyházi méltóság székébe ke-

rült minden ellentétes híreszteléssel szemben, csak a legkivételesebb **esetekben** eszik tréfót.

Bokros elfoglaltsága dacára fáradhatatlanul serénykedik a hitközség érdekében.

Még vasárnap is dolgozik.

Egy napot pihen csupán. Ez a „**Szombat**”, amely néki némi nyugalmat és békét hágy. . .

E napon a „**Zsidó Ujság**” elolvasása után „**Zsidó Szemlét**” tart a „**Múlt és Jövő**n” és szívét a „**Remény**” tölti el. . .

Minden „**Uj Ut**”, új irány boszszantja. . .

Öméltósága nem szereti az új célokat. . .

Ő ugyanis konzervatív. A „**Hagyomány**” szerint a régi uton halad, amely az egyedüli üdvözítő „**Egyenlőség**” dicsérdista elveihez vezet. . .

*

A parlament folyosóján lestük el ezt a kis párbeszédet, amely két szélsőjobboldali képviselő közt folyt le.

— Én úgy vagyok velük, — mondta az egyik — hogy az izraelitákat szeretem, de a zsidókat nem szeretem.

— Nem értem ezt a distinkciót. Hát mi a különbség a kettő közt?

— Az, hogy például **Sándor Pálnak** minden zsidó — izraelita, **Meskó Zoltánnak** pedig minden izraelita — zsidó. . .

*

Darányi Ignác volt földművelési miniszter azt mondta egy ízben **Vázsonyi Vilmosnak**, akivel a t. Ház folyosóján találkozott:

— Én már üdvözöltelek egyszer ma reggel, de te elhajtattál mellettem és nem vetted észre a szegény gyalogjáró embert. Persze az úr — az kocsin jár. . .

— Majd ha én is olyan nagy úr leszek, — felelte **Vázsonyi** — hogy ráérek gyalog menni, akkor ez nem fog megtörténni. De ma még olyan szegény ember vagyok, hogy kénytelen vagyok kocsin sietni a más ügyében, mert ha gyalog mennék, nem érnék rá megkeresni a kenyeremet. . .

A mai nő

Karin Michaelisnek, a világhírű dán íróőőnek van egy ismert gondolata korunk problémáiról.

„Az emberek, tudósok és laikusok egyaránt forradalmakról beszélnek és felsorolnak egy sereg évszámot. Szerintem csak két igazi forradalom volt és van még ma is.

Az egyik a technika forradalma, a gépé, ami megváltoztatta egész életmódunkat, — ami jómódba segít és nyomorba taszít.

A másik a család forradalma, a nő helyzetének teljes megváltozása folytán.

Mindkét forradalom permanens, állandó forradalom, amely hosszú évtizedek óta folyik, de éppen napjainkban éri el kritikus szakát: az egész világon munkanélküli emberek milliói és milliói és az egész világon feldult családok és családalapításhoz egyáltalán nem jutó nők véghetetlen sora.

Itt van korunk két problémája. Itt kell keresni a megoldást is!”

E gondolat hatása alatt a **Kassai Napló** „A mai nő” címen véleményt kért kimagasló egyéniségektől.

Sokan szóltak a kérdéshez. Ezek közül egyiket, mint igen találó és szellemes véleményt közre adjuk.

Tost Barna prelátus-kanonok,

Kassa város alpolgármestere:

En mindig konzervatív gondolkodású voltam. Meggyőződésem ma is az, hogy a „ma nője” nagyon lecsúszott arról a piedestálról, amelyen a „tegnap nője” állott!

A tülekedő életben, a kenyérharcba, a hivatalnoki állásokba való törtetés nem a nő hivatása, — annál kevésbbé a nőiességet megcsúfoló sportok túlzott ápolása.

A kávéházban ülő férfias nők típusa, nadrágban, angol pipával a szájukban, teljesen eltávolítja a mai nőt attól a tiszteletreméltó női alaktól, — amelynek a múlt század hódolt és amelyre érvényesült az elv: „*dame praecedit*”.

Ma a nő tülekedik a férfival, nincs különbség férfi és nő között, legfel-

jobb abban, hogy a férfi nem mázolja az arcát, nem pirosítja az ajkát és nem beretválja a szemöldökét!

Igaz, hogy az új század evolúciója, az utolsó ötven évnek irama okozta, hogy a ma nője egész más szerepet tölt be a társadalomban, mint a tegnapé.

De én Jules Mélinek, a nagy francia miniszterelnöknek és földművelésügyi miniszternek álláspontját védem, aki a mai gazdasági és szociális evolúciót mérlegelve, megírta nagyszerű könyvét: „Vissza a faluba!”

En is azt mondom a mai nőnek: vissza abba a milióbe, ahol nőiessége, nemes hivatása, egyéni finomsága biztosítja számára a tiszteletet és megállapítja a foglalkozási körét: az **emberi léleknek gyöngéd nevelését és finom csiszolását!**

E kérdéssel kapcsolatban zsidó szempontból nem lesz érdektelen, ha főszerkesztőnk véleményét leközzöljük:

A zsidó nő azelőtt a nemes gránát alma magvát szerette. A mag, az édes magzatban élte ki magát. Ma a kalvill alma ízletes husát élvezi csupán s ha véletlenül mag kerül a szájába — bocsánat! — kiköpi azt.

A zsidó asszony ma boldogtalan, ha boldog állapotba kerül és igen gyakran egészségével, sőt életével fizeti meg, hogy abból menekülhessen.

A zsidó nő ma már az imádságos könyv helyett előszeretettel pornográf lapokat olvas, s valósággal habzsolja a színházaknak kulissza mögött lejátászó pikantériáit, s néha csak kényelmi szempontból, a vallás teljes ignorálásával, az egyke, sőt egyse rendszernek hódol.

A gyermek teljesen fölöslegessé vált.

A nő tehát lemondott tulajdonképeni ősi elsőrendű élethivatásáról és másodrangú munkás lett belőle s mint ilyen, a leglealacsonyítóbb munkabérral foglalkoztatják.

Es így lett a szerető nő a férfi gyilkos konkurrense, mint a munkásnak — a rideg gép.

Salom Asch:

A teleöntött és eltemetett forrás.

Az istenség forrás, melyet a lakosság tölt meg: más szóval a saját istenségét az ember maga alkotta meg a saját képére, saját gusztusa szerint.

A kezdeti idők kezdetén az ember a szerinte legszebbet és legjobbat Isten gyanánt imádta.

Mindennel felékesítette s mint adózó halmozta el ajándékaival, mindazzal, amit ő a legszebbnek, legjobbnak, leghasznosabbnak tartott.

Ezt tette a kezdeti kor gyermeke, primitív tökéletlenségében ezt folytatták a legmagasabb és legnemesebb tökéletességben.

Minden kor a maga korának gyümölcsét, de mindig azt, amit környezetében legdrágábbnak tartott és legszebbnek, azt avatta istenségévé.

Az Istent minden nép a saját karaktere ideáljának formálta meg.

Igy lett az istenség a népek értékeinek mindenkori gyűjtőmedencéje, melybe szépről és jóról alkotott fogalmait egy törzs, egy nép, egy vallásközösség századokon át öntötte.

De hát az istenség csak gyűjtőmedence, csak akkumulátor, csak a rábízott értékek őrzője... és semmi más?

Mondtuk, hogy forrás az istenség, melyet a lakosság tölt meg.

Nyiltan áll a kérdés, honnan vették ezek azt, amit töltöttek?

Összefüggő hatás ez, mert valójában az emberek Istentől merítették ihletüket, s azokat gyűjtötték — minden kor erkölcsének megfelelően — etikai cselekedetek csokrába.

Igy volt ez Zeus, Jupiter hatalmiból, Vénus népségén és a Keresztények Isten királyságán át a zsidók **Isten közelségéig**.

A századok indirecte, az isteneszméjük által egymásra hagyományozták legjobb értékeiket.

A hit ezen módon hagyományok gyűjtőjévé, erkölcsi értékű cselekedetek centrumává lett, mely természete-

Salom Asch.

sen kitermelte a maga speciális hatását.

Az ember eljutott a maga énjéhez, érintkezést talált Istennel és belőle merítette **inspirációit**.

Ez a telített forrás képével kifejezve:

Az emberek a meglevő forrásba vizet hordanak, mely az ő számukra adta a vizet.

II.

A századok hagyományaiból egybegyűjtött kincsből különböző faji, népi, nemzeti sajátságok fejlődtek ki, melyek mind magukon viselték az egyes közösségek jellemvonásait.

Ez azonban a továbbfejlődésre bilincset vert.

Minden forrás faji, vagy nemzeti jelleget nyert.

Olyan bilincseket, amelyek a szabad szellemnek voltak szánva.

Az ősök szelleme, mely a forrásból az emberiség felé szólt, bilincseket vert a szabad szellemre...

A teremtésre, alkotásra vágyakozó szellem spanyol csizmába került, szabad szárnyalást, lendületet áhítózo elméje békákba került.

A lelki szépségek tiszta vizével kő, rög került a forrásba — — dogmák, megcsontosodott formák, beidegződött szokások — — melyek annak termő erejét megbénították.

Szodomává, az inkvizíció angyalává lett, mely minden időt, tehetséges erőt és szellemet lerombolt megsemmisített.

Az emberi szellem a betemetett for-

rás halotti szekerevé alacsonyodott... mely sajátosságot minden vallásban, minden kultúrában feltalálunk.

Olyan szabályosan történik ez, hogy itt kivétel nincs: minden teremtet eszmét saját dogmák temetnek el... Zsidó és egyéb vallások közt a különbség csak az, hogy a zsidóknak nem volt még módjuk arra, hogy inkvizíciót teremtsenek.

Az emberi eszme a sötét középkorban hosszú századokon át volt rab-ságban: midőn a felgyülemlett düh kitört, nemcsak robbantója, az inkvizíciós mesék ellen fordult, de elemi vad erejével össze akart törni minden forrást, melyből az erejét merítette.

A szerkesztő üzen:

Felesleges reklamációk elkerülése végett közöljük, hogy az Uj Út mindig a hó végén, tehát utólagosan jelenik meg. Sőt előfordulhat az is, mint p. o. most, hogy a februári szám csak márciusban kerül el m. t. Olvasóinkhoz. Emiatt természetesen az előfizetést anyagi károsodás nem érheti.

Orthodox előfizető, Mukacsevo. Igaza van. Egyes ruzs és puder fajták összetételüknél fogva kárusz szempontjából erősen kifogás alá esnek.

Schächter, Cluj. A humoros riport, amelyet főszerkesztőnk a cluji miz-

rachisták chanuka ünnepélyen előadott, az Uj Út 1932. márciusi számában jelent meg.

Wolf Lajos, Velki Kikinda. Értékes cikkét a következő számban közöljük. A fényképet várjuk.

Kávéháztulajdonos. Bratislava. Már több ízben közöltük, hogy a Meinel Gyula kávébehozatali r. t. még véletlenségből sem alkalmaz zsidót.

Pintér Miksa „főszerkesztő” Budapest. Lapunk főszerkesztője szélhámosnak, álkormányfőtanácsosnak, szokásos és visszaeső plagizátornak nevezte. Ezt a fővárosi lapokban meg is írta. Miért nem indít sajtópert?

Hasznos tudni,

hogy **Schmidthauer**

természetes **Igmándi**

keserűvizében a természetnek hatalmas gyógyító ereje érvényesül.

Utasítás minden palackhoz mellékelve!

Kapható mindenütt!

JULIA KESZTENBAUM

Fűző és orvosi haskötő specialista.

Oklevéllel kitüntetve.

■■■■■■■■

Oradea.

Bul. Reg. Ferd.

Ujvári Péter :

Az askéta purimja

Tavaszi ragyogások szikráztak az alacsony, tágas szobában. Az asztalon, amelyen a bor illatozott és sokféle édes sütemény, arany fénypillangók táncoltak. Aztán beszédültek egy-egy tányérba, amely olyan volt, mint a kinyílt szirmu fehér virág. Az asztal mellett az asszony állt és rendezgetett. A rabbi föl-alá járt és zsidó megváltásokról mesélt. Néha kinyílt az ajtó és egy kisfiú, vagy egy kislány jött be félénk köszöntéssel. Kezetcsókolt az ősz rabbinak, aztán az asztalra tette az ajándékot. Tányérban két-három narancsot, egy marék mazsolát és mandulát, selyempapírban néhány cukorkát. A rabbi bólogatott és megsimogatta a gyereket. A rabbiné kivette a tányérból a narancsot, a mazsolát, a mandulát, a cukorkát és a magából tett beléje valamit. Ajándék fejében ajándékot küldenek ilyenkor. Volt olyan gyerek, aki bort hozott. Dugó helyett papírpénz volt az üvegben, némelyikben ötforintos, némelyikben egyforintos.

Dél felé belépett a házibócher, egy húszéves askéta, szomorú, nagy szemekkel. Fehér arca olyan volt, mint a rózsásan érezett márvány. A himlőtől volt ilyen, amely összeroncsolta.

— Rebbe — jelentette sötéten — a purimspiel.

A rabbi arca felderült.

— Nu, mit kell azt bejelenteni, — szólt vidáman — ma purim van. Csak hadd jöjjenek.

A himlőhelyes Solem kivitte az üzenetet.

Alig egy-két pillanat mulva felhangzott az ajtó mögött az énekes prologus. Aztán bejöttek a rendezők. Az asztal mellől két-három széket tologattak a szoba közepére, az ablak mellől egy kis asztalkát. Ez volt a díszlet.

A rabbi a karosszékebe ereszkedett. A rabbiné melléje ült. A háznép is beszivárgott és elhelyezkedett. Minden szem kíváncsiságtól és várakozástól villogott.

Most megkezdődött a játék, valami politikai szatira, amibe Bismarckot és a berlini kongresszust csúfolta ki a jesiva humor.

Egy szélesvállú ember jött be döngő lépéssel a szobába. A fején összelapított cilinder volt, a nyakán nagy sál, a mellénye alól kilógott a cidáklí és az oldalán kard zörgött:

Ich bin Bismarck und kaufe alles,

Kaufe Frieden und gebe Dalles.

A rabbi mosolygott. A hallgatóság kacagott. Csak Sólem nézte komor tekintettel a bohóckodást.

Bismarck tetszett, de még jobban a partnere. Ez sem tábornok nem volt, sem miniszter, hanem egy talmudista, akivel disputált. Ebben a harcban természetesen a talmudista győzött.

Néhány énekszám után a műsor fénypontja következett. Eine Liebesheirat. A nagyon vallásos Elje Gottchapper lányát megkéri egy doktor. Gottchapper utálja a romantikát és még jobban a neológokat. Tudni se akar erről a házasságról. A lány sír.

— Und gibst du mir den Doktor nicht, Dann wisse, dass mir das Herze bricht.

Gottchappert nem hatja meg a leány könnyörgése. El se hiszi, hogy annyi jó legyen a szerelemben, mint amennyit a kis leány beléje képzel. Kapacitálja, hogy ne bolondozzon.

— E sidech, Kind, iz wie e Fieber,
De Krenk wat immer triber, triber,
Es kimmt de Hitz, es reisst Gehiren
Un dann de Kält, gur cü derfrieren.

A leány tovább könyörög:

— Ach, thu doch meine Liebe schonen.
Zerstöre meine Träume nicht,
Wenn Lieb und Hoffnung im Herze tronen,
Dann stirbt der Weisheit hohes Licht.
Für ewig will das teure Band
Knüpfen, ach der Doktorand.
Heilen kann nur er allein
Im Herzen mir den grossen Brand.

Az öreg végre megadja magát.

— E grojsze Krenk hoszt du, mein Kind,
Geklugt sei es den wilden Wald.
Un zug ech tillem, es iz ümzünt.
Du brauchst den Doktor bewadde bald.

Előadás közben egy kislány jött be a szobába és csöndesen a hallgatók közé ült. A második házi bócher is besomfordált és a kislány mellé ült. Az aszkéta Sólem a földre szegezte tekintetét és még morózusabb lett. Néhanéha fölneézett és a szemében fájdalmas csodálkozás lobogott.

— Vigyázz — súgta a kislánynak a második házibócher. — Sólem rád ismer.

— Ne félj — súgta az vissza — nem ismerhet rám. Voltam Zweigék-nál, ahol kosztnapom van és tiszteletet hoztam nekik az anyámtól. Elhitték, hogy a magam huga vagyok és csak azon csodálkoztak, hogy mennyire hasonlítunk egymásra.

— De itt majd elárulod magad.

— Dehogy. Vigyázz csak, hogyan fogok beszélni a rebbével.

Az előadásnak vége volt. A rabbi ezüst huszasokat osztott szét az ak-torok között és meghívta őket vacsorára. A fiúk elmentek. A második házi-bócher is megindult, de az ajtó mellett megállt.

A kis lány a rabbi elé lépett és illedelmesen kezét csókolt neki.

— Tiszteletet hoztam a mamámtól. De a rebbe talán már meg sem ismer. A Mendele Buchmann huga vagyok.

— Rebbecen, — örvendezik a rabbi — mit szólsz hozzá. Ez itt a Rá-chele. Mendele Buchmann testvére. Hát mit csináltok Ujzámon?

— Jól vagyunk, rebbe. Köszönöm szépen. De a mama aggódik Mendele miatt. Attól fél, hogy talán nagyon sokat tanul és még legyöngül tőle. Hát elküldött, hogy megnézzem, mit csinál.

— Nono, — mondja a rabbi jóságosan — tanul, tanul, de nem annyit, hogy megártson neki.

— Jaj, Istenem, — sópánkodik a kis lány — csak nem hanyagolja el a tanulást?

A rabbi attól félt, hogy a kislányt megszorította. Nem lehet purim-kor megszorítani zsidó szíveket. Az már igaz, hogy nagy imposztor az a Mendele, de ma el kell nézni hibáit. Hát azt mondja:

— Nem, fiam, nem. Nem hanyagolja el a tanulást. Sőt inkább szorgalmas. Ugy-e, rebbecen, hiszen te is tudod.

— Igen, mondja a rebbecen — a hajnali előadásoknál ő az első. Már nem is tarthatom az ablakban a tejet, mert, mert...

— Nagy Isten, — ijedezett Rachele — csak nem issza meg talán?
A rabbiné már megbánta, hogy elszólta magát.

— Nem issza meg. Hiszen imádkozás előtt nem szabad tejet inni. Csak kihörpinti. Szalmaszálon. Mindig így csinálta.

A rabbi mosolygott. No lám, milyen jó gyerek ez a Mendele. Csak szalmaszálon hörpinti ki a tejecskét.

A második házibocher az ajtóhoz támaszkodva hallgatja a beszédet és szinte vonaglik a visszafojtott nevetéstől.

Ráchele a rebbecenhez fordult. Edes lányos mosolygás naposodik piros ajkain:

— Rebbecen, azt mondják a bölcseink: al tisztakél bekankan éle má sejes bó.

En arra kérem, fordítva alkalmazza ezt az én testvéremen. Ne azt nézze ami benne van, hanem csak ő magát.

A rabbi szeretettel simogatta meg a kis lányt.

— Látom már, a nagyanyádra ütöttél. Nagy tudós volt a te nagyanyád. Hát csak vigyázz, hogy a nyomába maradhass. Estére pedig megint itt legyél. Ugy-e, rebbecen, te is akarsz, hogy Ráchele nálunk vacsorázzon?

Persze, hogy a rebbecen is azt akarta. De még nem mondta meg, hogy akarja. Volt valami a kis lányban, ami nem tetszett neki. Valami nemlányos bátorság. Sólem csak messziről hallgatta a beszédét, de a zengése őt is nyugtalanította. Néha szorongást érzett a szívében. Nem akart Ráchele felé nézni, de a hangja belesuhogott, mint az ostor és arra kényszerítette, hogy odanézzon, ahová nem akart. Ahová nézni nem is szabad. És a szíve döngötte a mellét és a szemeiben félelmek reszkettek. De most még jobban rebben meg a tekintete. A rabbi meghívta Ráchelet, de a rabbiné még nem hívta meg. Meghívja-e?

Az asszony végre felocsudott töprenkedéséből és a rabbi felé intgetett:

— Ha a rebbe akarja persze, hogy akkor én is akarom. Hát estére Ráchele elvárunk. És hívd ide Mendele is.

A bócherek kvártélyán erről beszéltek egész délután. Hogy milyen jól sikerült tréfát csinált a Mendele. Felöltözött leánynak, elment a rabbihoz és úgy mutatkozott be, mintha ő a Mendele testvérhuga volna. És mennyi furfanggal csikart ki magáról való dicséreteket a rebbéből, hogy milyen kitűnő gyerek az a Mendele. Hát ez aztán igazi purimi tréfa. De a java még csak azután jön. Estére a rabbinál vacsorázik. De jó azoknak, akik ottlesznek.

של פסח

HUSVÉTI ÁRUT

ez évben ismét készít az ismert kitűnő
minőségben, szigorúan rituális előírás szerint

Schreiber Simon,
az egri főtszít főrabbi ur felügyelete alatt a

FRANCK HENRIK FIAI R. T.
Iroda: Budapest, I, Budafoki-út 64. szám.
Lévélcím: Budapest 113. Postafiók 6. • • • Telefon: 68-8-44, 68-8-45

Ráchele elment a vacsorához és a rabbiné úgy ültette, hogy Sólem mellé került.

— No és Mendele? — Kérdezte a rabbi. — Ráchele felsóhajtott.

— Mendele beteg. Azt hiszem nagyon beteg. De azért nem engedte, hogy otthon maradjak.

A rabbi elgondolkodott. Nem akarta, hogy elszomoruljon a purimi hangulat. Magához intette Sólemet.

— Hozd ki a bukszád, amiben a huszasokat tartom és a zsoltáros könyvet is. Imádkozni fogunk Mendele egészségéért.

A fiúk, akik tudtak a tréfáról, összenéztek. Majd csak, hogy szét nem vetette őket a visszafojtott nevetés.

Sólem a könyvtárszobából kihozta a perselyt és a rabbi elé állította. A rabbi kivett belőle annyi ezüst huszast, amennyi megfelelt a Mendele név számértékének. Minden betű külön oszlopot kapott. Negyvenet a mem, ötvenet a nün, négyet a dallet és így tovább. Aztán a könyvből olyan zsoltárt keresett ki, amelynek mondatai az alef-bet rendjét követték és azokat a mondatokat imádkozta el, amelyek a Mendele név betűivel kezdődtek. Tíz percig tartott a pidjon hanefes. A rabbi megkönnyebbült és a kis lányra nézett:

— Isten segíteni fog. Itt van a pénz, fiam, te magad oszd ki a szegények között, ezt a beteg javára írják. Valaki menjen Mendele lakására és nézze meg. Te nem mehetsz, Ráchele, késő van.

A második házibóchernek kellett otthagyni a jó vacsorát.

Nagyszerű halat tálatlatott a rabbiné. A szálka miatt áhitatos csöndbe merült a vacsorázó társaság.

Sólem rágta-rágta a halat és a torka olyan volt, mintha száz szálka tuskézte volna meg. Szeme konokul a tányérjára szegődött.

Ráchele csöndesen ült mellette és alig mozdult. Néha a szeme szögletéből hunyorított rá. Sólem nem látta, de megérezte és megrázkódott.

A rabbi bort öntetett. Ráchele is ivott. Halkan, szemérmatosan súgta Sólem felé: lechajim. Sólem elsápadt. Aszkéta lelke megszedült, a laikus sejtelve reszketett benne. Még sohasem perzselte forró leánylehelet. Most a szívébe parázslott. Edes, részegítő gyönyörűség virágzott ki a szívéből. Ujjongani szeretett volna, aztán sírni, sírni. Érezte, hogy eltávolodott Istentől és szörnyű mélységbe szédül. Meg kellene kapaszkodni valamiben, vagy felugrani és futni nagyon messzire.

Ráchele óvatosan melléje húzódott és térdét gyöngéden hozzányomta Sólem csontos aszkéta-térdéhez. Sólem halkan nyöszörgött.

A fiúk észrevették Ráchele kacérkodását és látták szegény Sólem vergődését is. Tovább már nem győzték komolysággal. Vihogni kezdtek. Ráchele is nevetett. De éppen csak elnevette magát. Aztán hirtelen krákgogni kezdett. Az arca elkékült és a szeme kidülledt.

— Szent Isten, — kiáltott fel a rabbiné — szálkát nyelt.

Az egyik bócher felugrott és kezdte Ráchele derekáról letépni a bluzt.

— Te ségéc! — mordult rá Sólem. A keze ökölbe szorult és csaknem lecsapott a szemérmetlen szentségtörőre.

A bluz ekkor már levált a leánytestről és feltárta a titkot: ez a leány nem leány, hanem fiú. Közben a szálka is kifordult a torkából és csattogó purimi vidámság hajnalodott ki a nagy ijedtségből.

Mindenki nevetett. Még a rabbi is.

Csak Sólem hallgatott. Az arca még sápadtabb volt és a szeme sötétebb. Valami nagy fájdalom ereszkedett a szívére. És valami engesztelhetetlen nagy harag Mendele iránt, aki megcsalta. Aki szép vágyakat ébresztett benne, de megcsalta.

Az aszkéta szeretni akart. Most már csak gyűlölni tudott.

Az antiszemiták

Színpad tréfa.

Írta: Márkus Aladár.

Személyek:

Vasuti kalauz

Déri Manó

Spitz Benő

Klein Náci

Vasuti portás.

kereskedelmi utazók.

Történi: Nyáron, éjjel 2 óra körül
Nyíregyháza és Kisvárdra között.

Szín: III. osztályu két pados vasuti
kis fülke. Nézővel szemben lefüggő
gönyözött tolóajtó. Üvegbúrák vil-
lanyegő.

A függöny felgördülése után kis csend

Portás: (kívülről, csengetés után)

Sóstóhegy, Kemencse, Nyírbog-
dány, Kék, Demecser, Gégény, Pát-
roha, Ajak, Kisvárdra felé beszél-
lés...

Kívülről: (kiáltások) Narancsot, man-
darint, gyümölcsöt tessenek!... For-
ró a torma!... Friss vizet tes-
sék!... Frissen csapolt sör!...

Déri: (a fülke ajtó mögött) Kalauz
úr kérem!...

Kalauz: (a fülke ajtó mögött) Mi tet-
szik, kérem?...

Déri: Nincsen hely?

Kalauz: Már hogy ne volna, kérem!...

Déri: Hol?

Kalauz: Hát a szakaszban.

Déri: De hiszen mind foglalt...

Kalauz: Az lehet... Sok az utas!

Déri: Ez a kis fülke is foglalt?

Kalauz: Nem... De ezt már csak ak-
kor nyitom ki, ha már sehol sincs
ülőhely.

Kívülről: (halk trombita jelzés után
a vonat elindul.)

Déri: Mondja kérem kedves kalauz
úr: nem lehetne magával okosan
beszélni?

Kalauz: Csakis csakis!

Déri: Hát akkor nyissa ki az ajtót!...
Nem lesznek hálátlan...

Kalauz: (kinyitja az ajtót) Tessék
kérem!

Déri: (belép. Utazó típus. Minden

(Gerber Oszkár felvétele.)

mozdulata elárulja zsidó voltát.) Ez
már beszéd!... (poggyászát a pad-
ra helyezi. Zsebébe nyúl, pénzt
vesz elő és azt a kalauz kezébe
csusztatja.)

Kalauz: (előbb félszemmel megnézi a
pénzt, s miután a borraival meg-
van elégedve, mélyen meghajol)
Köszönöm szépen, nagyságos úr...

Déri: Remélem, hogy zavartalanul
utazhatom?!...

Kalauz: Hogyne-hogyne kérem...
Legfeljebb egy kolleka urat helye-
zek el a másik padra.

Déri: Az ellen nincs kifogásom.

Kalauz: A menetjegyet kérem!

Déri: Bérlet.

Kalauz: Köszönöm... Jó álmokat!...
(el. Kívülről behúzza az ajtót és
lezárja.)

Déri: Jó éjszakát!... (Körülnéz. A
polcon egy ottfelejtett ujságot vesz
észre. Leveszi.) Aj wéh!... Nem-
zeti Ujság... Különb: ha nincs
más ez is jó!... (poggyászát a

polcra teszi fel. (Leveti felöltőjét, összehajtogatja és vánkosul a pad végére helyezi. Lefekszik a padra. Olvas. Csakhamar elalszik. Nagyokat pőfékel.)

Kívülről: (A vonat megáll.)

Kalauz: (Kívülről) Sóstóhegy!...

Egy perc!...

Kívülről: (halk trombitajelzés után a vonat elindul.)

Spitz: (az ajtó mögött) Kalauz úr kérem, nincsen hely?...

Kalauz: Hogyne volna!... Csak tessék keresni...

Spitz: Egyebet se tettem egész nap, mint kerestem. Még sem kerestem egy vasat sem. De legalább maga keressen kalauz úr!... Nincs ebben a kis fülkében hely?

Kalauz: Alig hiszem...

Spitz: Nem leszek hálátlan...

Kalauz: Majd megnézem. (felzárja az ajtót. Sunyin pislog.) Tényleg van hely!... Sőt, fekvőhely... Tessék parancsolni!...

Spitz: (belép. Tipikusan zsidó külső. Keserű ember. Óvatosan a polcra helyezi kollekciós táskáját.) Tudtam, hogy kalauz úr ügyes ember!...

Kalauz: Hogyne, hogyne!...

Spitz: (miközben leveti felöltőjét, a padon fekvő utitársát mustrálja. Észreveszi a Nemzeti Ujságot. Félre.) Aj wéh! Pont jó helyre kerültem!... Antiszemita!... (hirtelen mosollyal, mint akinek jó ötlete támadt.) Kalauz úr!...

Kalauz: Kérem.

Spitz: Nem lehetne valahonnan egy Magyarságot szerezni?

Kalauz: Hogyne kérem! Nekem is van. Szívesen átengedem. Én úgyis már kiolvastam. Tessék!...

Spitz: Köszönöm.

Kalauz: Kérem szépen... Nemde bérlete van Uraságnak?

Spitz: Eltalálta!...

Kalauz: Köszönöm. (szalutál) Jó éjszakát. (el)

Spitz: Jó éjszakát!... (összehajtogatja felöltőjét és vánkosul a pad végére teszi. Lefekszik és a „Magyarság”-gal akként takarja be fejét, hogy a

címlap látható legyen. Az ujság alól hamiskásan rápislog utitársára.) Nna!... most már elvtársak vagyunk!... (Elalszik. Nagyokat horkol.)

Déri: (kis szünet után a horkolástól felébred. Végigmustrálja szomszédját és megpillantja a Magyarságot. Félre) Aj wéh!... Antiszemita!... (gyorsan a fejére teríti az ujságot, majd kis idő múlva mint a teknősbéka félve dugja ki a fejét) Szép utitársat kaptam!... Nem lehet aludni, úgy horkol, mintha másfél kiló disznósajtot vacsorázott volna... (dühösen befordul és utitársa mintája szerint betakarja fejét a Nemzeti Ujsággal. Félre) Dögölj meg!... (Ismét elalszik. Nagyokat pőfög.)

Spitz: (a pőfögés felébreszti. Mérgeesen néz utitársára. Félre) Nem lehet itt aludni... Ugy pőfög, mintha másfél méter hosszú kolbászt vacsorázott volna... (mérgeesen befelé fordul. Félre) Dögölj meg!... (Elalszik. Egymásutáni tempóban felváltva, egyik horkol, a másik pőfög. A vonat kegyetlenül rázza az utasokat)

A vonat: (Váltón halad át. Nagyot zökken. A két utas majdnem leesik a padról és az ujságok lerepülnek a padozatra.)

Déri és Spitz: (álmuikból felriadnak, pillanatig bambán néznek egymásra.)

Déri: (nagyot nyújtózkodik) Itt nem lehet aludni!...

Spitz: (dörzsöli a szemét) Bizony nem!... Úgy rázza az embert ez a dőcögő, mint a váltóláz...

Déri: És milyen bűzös a levegő itt, akár a Dob utcában...

Spitz: Úgy van, kedves keresztény testvérem... Ha nem kifogásolnád, kérlek alásan, kinyitánám néhány percre az ajtót...

Déri: Kérlek alásan!

Spitz: Tudod, kérlek alásan; undorodom a zsidótól.

Déri: (keserűen) Én is...

Spitz: (félíg kinyitja az ajtót) Ezért

én sohasem utazom zsidóval egy
fülkében.

Déri: Én sem kérlek alásan...

Spitz: E tekintetben megboldogult
Atyám jó szimatját örököltém. A
legnagyobb távlatból megismerem
a zsidót, akárcsak a spenőtbakter
a dohányt...

Déri: Ebben én is apámra fajzom.
Ő ráv volt...

Spitz: (közbevág) Hogyan? Micsoda
volt?!...

Déri: (gyorsan kijavítja) Azt mondtam,
hogy atyám rá volt szorulva
a zsidókra, mégse szerette őket...

Spitz: Úgy látszik már pirkod, kérlek
alásan!

Déri: Igen, kérlek alásan.

Klein: (az ajtót egészen kinyitja)
Móni! felébredtél?...

Déri: (mintha vipera csípte volna
meg, felugrik) Nem lehet kérem
bejönni!... Minden hely foglalt...
(az ajtóhoz rohan és beakarja
csukni azt.)

Klein: (megragadja az ajtót és nem
engedi behúzni) Mi az Móni?! —
Biste mesüge!?... Én vagyok, a
Náci!...

Déri: (ujját a szájára illeszti. Hal-
kan, Kleinhez) Pszt!... (fejével
befelé Spitzre mutat) E grajszer
antiszemit az utitársam...

Spitz: (az ajtóhoz oson, tenyerét töl-
csérszerűen a fülére teszi és hall-
gatózik.)

Klein: (halkan) Dü Tipes!... Hiszen
én nem akarok bemenni, csak arra
kérlek: jöjj a szakaszunkba... A
tizedik hiányzik a minjenzhoz...

Déri: Mindjárt megyek...

Klein: Hát csak siess, mert sáchriszt
akarunk imádkozni!... (el)

Déri: Rögvest átmegyek hozzátok!...
(fenn, Spitzhez) Bocsáss meg, kér-
lek alásan, hívnak, néhány percre
a másik szakaszba kell mennem...

Spitz: Kérlek alásan!... De várj csak
egy pillanatig!... (kalapját a fe-
jére teszi) Veled megyek!...

Déri: (megréműl, ijedten a padra
roskad) Velem?!...

Spitz: Igen... kadist kell monda-
nom...

Déri: (felcsillan a szeme) E zó!...
Dós iz e andre szedre!... (beleka-
rol Spitzbe és együtt mennek ki a
fülkéből.)

(Függöny.)

Instrukció műkedvelők számára!

A vonatzakatolás könnyen utánozható, ha
egy földre helyezett rostát a seprővel egy
hosszabb és három rövidebb ütemben ütjük.

Déri és Spitz — ha a vonat megy — a
vonatrázás hatását mimeljük, ami a nézők
között nagy derűtséget okoz.

Csermely Gyula:

A rabbi igazsága

Födémes-Szentpéterin sok jó zsidó lakik (ide illenék közbeszúrni azt a bizonyos szót); szegény és gazdag, tudós és tudatlan, jámbor és patvar-
kodó vegyesen, de egy sem olyan, mint reb Bórach. Bővített nevén: reb
Bórach Sprincesz, mivelhogy édesanyját — Isten nyugosztalja — Sprince
néninek hívták. Családi neve már mint a reb Bóraché: Katz volt s így
könnyen kitalálható, hogy a világi közigazgatás őt Katz Bernát néven
ismerte.

A többi zsidó ott abban a hosszúnevű szent községben csak zsidó volt,
adófizető polgár és bekebelezett hitközségi tag, üzletember, iparos meg
efféle, szóval: hétköznapi szürke színű alanyok, de reb Bórach Sprincesz:
egyéniesség volt. Erős karakter és nyakas, meggyőződéses ember.

Meggyőződéséhez tartozott egyebek közt, hogy: jájin jeszámách
löváv, a borocska felvidítja az embert és ezért Bórach, ha nem is volt ki-
mondottan iszákos, de okkal-móddal szerette az itókát.

Am itt is megmutatkozott, hogy ő egyéniség, aki bizonyos axiómákból

nem engedett. Ilyen axiomája volt például: Kohélesz, in seiner Zeit, vagyis mindent csak akkor, amikor helyén van. Csak pénteken este és szombaton ivott, ám hétfőn és csütörtökön szintén. — Miért hétfőn és csütörtökön is? — kérdezték. — Azért, — volt a válasz — mert ha én többet adok az Istennek (itt a „lang vehüráchemot” gondolta), magamnak is többet kell hogy adjak. Ros-chódeskor is ivott, fájlalta is eléggé, hogy nem mindig van két nap ros-chódes és chanuka nyolc napján is ivott, purim két napjáról nem is beszélve. Hogy olyan közbeeső aprócska stációk, mint chámisószor besvát és lágbómér, kis purim napja és iszruhág sem múltak el „mélztatás” nélkül, tovább azt, hogy minden lakodalom és paszitan ott volt, szintazonképen minden chervaszudén és szijumon, azt mindenki sejtheti, ha nem mondom is.

Egyszer, valamikor és valahol azt olvasta reb Bórach valami szent könyvben, hogy a purimi vigadozást már ádár hó elsején kell kezdeni. Vagy ha nem is éppen kell, akkor „lehet” . . . de reb Bórach Katz Sprincsznek ez mindegy volt. — Már ádár hó elsején? — mondta. — 'sz ez hat heti nyereség . . . éljen!

— Hat heti? Nem két heti? Igen. Mert abban az évben, hogy reb Bórach ezt a felfedezést tette, két ádár hónapja volt a luachnak. Mert hogy szökkőv volt az esztendő: „iber”. A legjobb esetben is tehát csak a második ádár hó elsején kezdhették volna az iváshoz, de reb Bórach nem volt az az ember, aki engedett volna a jussából. — Én azt olvastam, — mondta — hogy ádár hó elsején kezdek. Ádár séniről hallgat az én forrásom.

S már az első ádár hó elsején is és utána minden következő napon reb Bórach Katz Sprincsz kapatos volt.

Egyik este is úgy ment haza a korcsmából (kóserbort mértek abban a korcsmában), hogy meg volt rakva, mint valami társzekér. És ahogy botorkált, megcsúfolva a közmondást, hogy az egyenes út a legjobb: ahogy támolgott az utcán, nyolcasokat csetelve-botolva, bizony veszedelmesen közel került az árokhoz. Mert Födémes-Szentpéterin még árok van a két szélén az utcának.

No de nem történt baj, azaz történt. Nem az árok látta meg reb Bórach, hanem lelki atyja, a hitközség rabbija.

Ez odament hozzá és megfedte.

— Reb Bórach lemán hásém — mondta —, nem akarok vitatkozni magával, hogy jogos-e ez a purimi előleg. De úgy látom, hogy ivott, hogy részeg. Hát nem szégyeli ezt az állapotját, reb Bórach?

— Ha Noach nem szégyelte, Lóth se, akkor miért szégyellem én, reb Bórach? És különben is, re . . . rebbe, nem is vagyok én ré . . . részeg, de még siker se.

(A kettő között bizonyos nüaszbeli különbség van.)

A nagytiszteletű rabbi úr zavarba jött. Mivel győzze meg reb Bórach, hogy ő részeg?

Szerencsére két hitsorsos jött arra, azokat magához intette a rabbi úr.

— Ál snájim édim jókom dóvor, két tanu bizonyosága dönti el a kérdést. Nézzétek meg, híveim, ezt az embert, és mondjátok meg: kapatos-e, józan-e?

A két hitsorsosnak nem kellett sok vizsgálódás. Csak rá néztek reb Bórachra, és már mondták is:

— Ez bizony tök részek, rebbe.

— No hallja-e, reb Bórach — fordult most a rabbi az emberekhez. — Ha ketten mondják magának, hogy részeg, akkor higgyen nekik és feküdjék le aludni. Nos, elhiszi már reb Bórach, hogy maga beborozott?

— E... elhiszem, rebbelében; e... elhiszem.

— Minden mással is így vagyunk — folytatta a rabbi az oktatást. Ha két ember magának azt mondja, hogy étkezés után még nem bensolt, akkor higgyen nekik, és üljön le bensolni, s ha hétfőn vagy csütörtökön két ember magának azt mondja, hogy még nem dobta be garasát a perselybe, akkor nyuljon csak a zsebébe és dobja be.

— Igenis, rebbelém, igenis.

— Ezt a tanításomat pedig szívlelje meg, minden másban is; megígéri ezt rabbijának, reb Bórach?

— Me... megigérem, drága jó rabbi úr.

— No helyes. Akkor menjen haza szépen és feküdjék le.

Reb Bórach ezt megtette és három napig ki sem ment az utcára, úgy szégyenkezett.

De ahogy minden csoda csak három napig tart, úgy a szégyenkezés is. Negyed napra reb Bórach mégis szomjas lett és mert már megszokta, meg is kívánta az italt.

Am mit szól hozzá a rabbi úr, ha ő megint a kocsmába megy, inni?

Egy darabig tünődött, aztán kiállt a háza elé és rágyujtott. — Vajjon ki jön erre leghamarabb? ezt várta.

Kohn úr a fürdőbérő, jött arra és reb Bórach oda intette magához. — Mondja csak, Kohn bácsi, — kérdezte — szomjas vagyok-e, avagy nem vagyok?

Kohn bácsi jót nevetett a kérdésre. — Hát persze hogy maga szomjas, — felelte.

— Maga reb Bórach „tillelél” sohasem nem szomjas.

Alighogy ez a felelet elhangzott, arra jött a pászka sütő, reb Zánvel.

— Most mondja meg maga, reb Zánvel, hogy szomjas vagyok-e, vagy nem vagyok?

Reb Zánvel is csak nevetett a kérdésen. — Maga nem volna szomjas?

— No, ha úgy van, akkor megyek is a kocsmába, — határozta el reb Bórach. — Ál snájim édim jókom dóvor. Ha ketten nekem azt mondják, hogy ittam, akkor hiszek nekik és hazamegyek, és szégyenkezem, ám ha ketten nekem azt mondják hogy szomjazom, akkor hiszek nekik és megyek a kocsmába.

— Egy az igazság, — Igazsága van a rebének, de nekem is van!

Dr. N. M. Gelber :

De Ligne herceg

Kupfer Miksa dr. (Arad), a kiváló műfordítónak „Keresztények a zsidó fronton” című könyve nyomán.

Az 1801-ik esztendőben emlékirat jelent meg Ausztriában, amely a zsidókérdéssel foglalkozott és amit szerzője, az osztrák szolgálatban álló francia tábornok, de Ligne, még 1797-ben írt és barátnőjének, Grotthus bárónőnek ajánlott.

Ez az emlékirat a zsidókkal való rossz bánásmód miatt elítéli a keresztény társadalmat és szerzője szerint a zsidó népet, amely nép „a világ legrégebbi nemessége,” meg akarja védeni. Megállapítja de Ligne, hogy soha és sehol sem szerették a zsidókat, különösen pedig ott, ahol nagyobb számban éltek. Itt lényegesen magasabbra csapott a gyűlölet lángja, mint ahol a zsidók száma elenyésző volt. Sajnos, még egy olyan szabadszellemű író is, mint Voltaire, gyűlöli a zsidókat és de Ligne szerint Krisztus ellen is csak azért foglal állást, mert Krisztus a Voltairtól utált zsidó népből származik.

Tekintettel arra, hogy a keresztényeknek sem képességük, sem pedig akaratuk nincsen arra vonatkozóan, hogy a zsidókat jelenlegi helyzetükből felszabadítsák és új életfeltételeket teremtsenek nekik, a zsidókérdés megoldását más úton kell keresni.

De Ligne szerint az egyetlen megoldás az lenne, hogy a törökországi zsidók közül valamelyik lépéseket tenne „hogy a szultánnál befolyást nyerjen, mert befolyás révén Judea királysága visszaállíthatnák és itt bizonyos jobban viselkednének a zsidók, mint egykor.” Meg van róla győződve, hogy „a jól nevelt zsidók, a bankárok, kereskedők és a nemességre emelkedtek, akik az európai fővárosokban laknak, nem akarnak majd Jeruzsálemről hallani és Palesztinába csak az egész kis vagyonnal rendelkezők fognak kivándorolni.”

A zsidók kivándorlása révén azonban az Európában visszamaradt zsidók helyzete lényegesen jobb lesz, viszont a kontinens súlyos veszteséget szenved de Ligne szerint a nagy zsidó tömegek kivándorlása folytán.

De Ligne a zsidóknak gazdasági és politikai helyzetét is részletesen ecseteli. Mindenütt elnyomatás és a kormányok részéről való rendszeres háttérbeszorítás a részük. A szegénység, a rossz táplálkozás, a rossz öltözködés az első pillanatban megismerhetővé teszi őket és szerencsétlenségük azért oly nagy, mert „Isten kegyvesztett népe kénytelen minden nép kegyetlenségeit eltűrni.”

Alapjában véve azonban a zsidók mégis csak emberek, nem gyilkosok, nem is tolvajok, sőt ellenkezőleg még csak nem is nyers és nem is brutális emberek. Meg kell kísérelni tehát, hogy „**államot, vagy biztonságot nyújtó otthont** kapjanak és ebben az esetben azonnal megváltoznak és kifejlődnek.”

Legelőször magával a pápával kellene megbeszélni, mit lehetne a zsidók érdekében tenni.

Eltekintve azonban a zsidó állam tervezetétől, de Ligne pozitív javaslatokat tesz zsidó reform keresztülvételére.

Azt követeli, hogy a zsidó negyedeket újjá építsék, folyóvízzel és csatornákkal lássák el. A zsidókkal emberségesen kell bánni, mert közöttük igen sok a szorgalmas és karakteres ember. A pénz iránt való szeretetük és a vagyongyűjtésre való állandó törekedésük ellenére is, minden művészetre hajlamosak és egészen bizonyos, hogy a művészetek minden ágát a legmagasabb fejlődési fokra tudnák emelni.

Látszólagos munkakerülésük csak az állandó üldözések eredménye. Csodálattal adózik de Ligne a zsidó nők bájának és szépségének, „amit nyomorban és jólétben egyaránt megőriznek.”

De Ligne nagy híve a **vegyes házasságoknak, mert szerinte ez a fajok nemesítésére vezet.** A legteljesebb mértékben elismeri a zsidók minden erényét; hogy nem iszákosak, mindig törvénytisztelők, hűséges allattvalók és nem bosszuállók. Legfőbb erényeik közé tartozik a népi szolidaritás, testvéreikkel szemben való segítő készségük és vendégszeretetük. Ha a zsidókat becsült emberekké tesszük, **csak hasznot fognak hozni annak az államnak, amely helyzetükön javít.** Gondoljunk csak arra, milyen annak az embernek a lelki állapota, aki bárhová is megy, „**apró ölebek harapásától kell, hogy féljen, minden gyermek megriaszthatja, minden felnőtt kigúnyolja, a nők megvetik és végül a ház ura kikergeti.**”

Nem igaz az, hogy a zsidók munkakerülők, sőt ellenkezően, ő igen sok zsidót ismer, akik a legnehezebb fizikai munkát is elvégezték, de még ami ennél is több, **kitartó és vitéz katonák.** Mint példát említi fel de Ligne a Potemkin hercegtől¹ 1787-ben alakított zsidó kozák ezredet „**Israelowski Kozakswadront.**”

A zsidókérdésnek a zsidó állam keretében való megoldása de Ligne nézete szerint már csak azért is lehetséges, mert a zsidók és Palesztina akkori urai, a törökök között igen sok hasonlóság van és a szokások és nevek hasonlósága révén kölcsönös vonatkozások könnyen szorosra fűzhetők. A törököknek csak hasznuk lehet a zsidókból, sőt mondhatjuk, hogy nagy mértékben szükségük van rájuk, mert ilyen módon lenne valaki a török birodalomban, aki a török helyett gondolkoznék, az állami életben mutatkozó szervezetlenséget megszüntetné és a közel Keleten az európai művészetet, ipart, mezőgazdaságot és kereskedelmet nemcsak meghonosítaná, hanem fel is virágoztatná.

Jeruzsálem, ami ma „undorító fészek” és amelyiknek a pusztá megpillantására is összecsavarodik a zarándok szíve, újból ragyogó főváros lenne, Salamon temploma ismét régi pompájában fénylenék és ott, ahol csak romok beszélnek az egykori nagyságról, a vad vizeket korlátok közé szorítva, a város tisztítására lehetne felhasználni és a folyamok négy forrásának segítségével új Éden-kertet varázsolva, a világ legszebb angol parkja létesülhetne.

A pusztaság és sivatag újból termő és lakható lenne és az arab talvajbandák, amelyek minden elhagyott és szent helyet beszennyeznek; kiszoríthatnának.

Nyilvánvaló tehát, milyen nagy érdeke Törökországnak, a zsidókkal való ily irányú szövetség már csak azért is „mert csak a zsidók volnának képesek az ország rendkívül alacsony fokon álló és a szétbomlás jeleit mutató szervezeteit felépíteni, hiszen éppen eleget leselkedtek a zsidók Európa ajtajain, hogy a keresztények hadseregeit, organizációit és a törökök hiányosságait megismerjék.” A zsidók megtanítanak a törököket új harci módorra és erődítményeik védelmi állapotát lényegesen megjavítanak. A kereskedelem újra lábra kapna és a Levante kereskedő városai felvirágoznának.

Azt a tanácsot adja a törököknek, hogy „a legkevésbé buta pasa” legyen Judea kormányzója, ez azután válogasson ki a zsidók közül alkalmas férfiakat és küldje őket Konstantinápolyba, hogy a török birodalom egyes tartományait okosan és rendben kormányozzák.

De Ligne belátja, hogy a keresztények a hasznos zsidó elem kivándorlását esetleg megakadályoznák, de sokkal inkább áll a keresztények érdekében a zsidók reformálása, mintsem ilyen erőszakos eszközök alkalmazása. Próbálják csak meg őket a mezőgazdasághoz visszavezetni és meglátják, mily mértékben fogják az ország jólétét emelni, de az iparban is értékeset és maradandót fognak alkotni.

Emberi sorsot és szabadságot a zsidóknak és akkor a leghasznosabb állampolgárokká válnak s azonnal megszűnnek „a világ leggyűlöltebb és legrosszabb népe lenni.”

Jóllehet, de Ligne megérti a zsidók elleni gyűlölet indító okait, mégis elérkezettnek tartja az időt, hogy ennek vége legyen egyszer „mert egy harag, amely 1800 éve tart, véleménye szerint már is túl hosszú életü.”

De Lignenek ez az 1797-ben fogalmazott emlékirata kortársaira a legcsekélyebb hatással sem volt, talán azért, mert kevéssé terjedt el ahhoz, semmint eszmemenete a korvezető szellemei számára hozzáférhetővé lett volna.

Charles Josef de Ligne, „Le dernier chevalier de la France,” aki igen vidám és könnyű életet élt, mindig kozmopolita volt és a zsidókérdés elbírálásánál egész más szempontból indul ki, mint kortársai. De Ligne még 1780—1795 között kezdett a zsidókérdéssel foglalkozni, amely évek alatt különböző hadjáratok révén alkalma nyílt Csehországot, Galiciát és Lengyelországot alaposabban megismerni. A zsidók abnormális gazdasági és

szociális helyzete itt vált előtte nyilvánvalóvá és tisztán látta, hogy ez az állapot semmilyenképen sem válik az ország hasznára.

Emlékiratában de Ligne két álláspontot képvisel. Mindenekelőtt úgy hiszi, hogy a zsidókérdés csak egy zsidó állam keretén belül oldható meg teljesen, ha azonban ez a terv nem lenne keresztülvihető, akkor zsidó reformokra van szükség.

A zsidókérdésnek egy speciális államkeretben való megoldási lehetőségére de Ligne hercegnek az első impulzust Marquis de Langallerienek, a híres kalandornak ténykedései adták, akiről de Ligne meg is emlékezik és feljegyzi, hogy Langallerie börtönnel lakolt a zsidó állam érdekében végzett munkásságáért.

De Ligne herceg megelégedett azzal, hogy tervezetét írásban fektesse le, de egy lépést sem tett annak megvalósítására.

A zsidó állam eszméjével való foglalkozása talán csak költői lelkének olyan megnyilatkozása volt, mint egyéb ötletei és elgondolásai, amelyeknek emlékirataiban és leveleiben szívesen és gyakran adott kifejezést.

Márkusné Beer Erzsébet:

A szobrász

A fák ágain milliő gyémánt gyanánt villogtak még az imént elmúlt égháború után a vízcseppek a nyári napsugárban.

Ember, állat, növényzet újraéledt a tiszta levegő ózondús illatától.

A kociút mentén húzódó árkok megteltek zavaros, agyagos vízzel, ... nő, meg az udvarokról kitódult libákkal, kacsákkal, meg vígan hancúrozó gyerekekkel is.

Buxbaum Ábrahámot is kicsalta az utcára a kellemes levegő.

Hosszúszárú pipával megjelent a boltajtóban.

Az eget nézte, melyet szivárvány ölelt át.

Áhítattal suttogetta el benedikcióját, azután leült a lócára, mely a bolt ablaka alatt húzódott el.

Saját háza, apjától örökölt boltjának volt ez az ablaka.

Az összes szatócs istenes szombattartó orthodox zsidó volt, ki, — még itt Gelényesen is — hol pedig csak neológ zsidó lakott — szigorúan megtartotta apái vallását.

Üzlete ment, a kisvárosi üzletek csendes módján.

Rendesen megélt belőle, békességben hasonkorú feleségével és egyetlen fiával.

Móricka meglehetősen későn kopogtatott be a Buxbaum házba.

A sarat gyömöszőlő negyedikes polgárista fiú inkább unokájának nézett ki a padkán csendesen pipáló öreg szatócsnak.

A jó Buxbaum Ábrahámnak, ki látta ugyan az utca nagy mozgását, hallotta is a gyerekricsajt, ... de gondolatai már, későbbi világba jártak ... ügyet se vetett arra.

... Hatvan év körül járt ...

Milyen jó lesz, — gondolta — ha Móric elvégzi nyárra az iskolát, bekerül a boltba, ... néhány évig az ő keze alatt dolgozik, addig, amíg nemcsak eladni tud, — amit már 8 esztendeje megtanulhatott, — de venni is! ... Aztán neki adja át a boltot ... Meg is házasítja idejében ... Itt van az öreg Eichorn egyetlen lánya, az a szép, szelíd Reginke ... Ott hozomány is akad, mert az öreg szomszédnak mindig van munkája és spórolós ember ... Akkor ők Rozállal elkezdhetik a pihenést ... eleget dolgoztak a 30 év alatt, míg ennyire jutottak!

A pipa szinte bodorabb karikákban adta a füstöt... Ábrahám észre se vette, hogy a gyerekek csoportja megnövekedett.

Pedig a gyerekek már nem is hancúroztak az árok mellett.

Reginkének, az Eichornék lányának két libát fogtak már el... ezekkel leültették a kocsihídra.

— No, csináld Móci, — bíztatták társukat, — aki mellé vállvetve hordták az agyagot.

— Elég már Feri, — szolt ez — ebből a halomból valamennyieteket kigyúrom!

A gyereksereg műértően állta őt körül.

Mind leste keze boszorkányos mozgását, ette szemével a módot, ahogy a homokos röögöt életre kényszerítette...

— Ni! — szolt az egyik — ott már a liba!

Csendben nézték a kis fadarab mozgását kezében.

— Jé... mind a kettő ott van!

— Az ám, s Reginkének már feje is van!

... Az utca kezdett népesedni.

Eljött az óra, mikor a kisváros intelligenciája zarándokolt napesti tanója, a vasuti resti felé.

Oda egyesével, kettesével szállingóztak, vissza egy csoportban igyekezett mind a kivégzett sörök után, természetesen elkésve a jó otthoni vacsorán.

Első a segédjegyző volt.

Őt nemcsak a sör, de a restis bogárszemű Ilonkája is vonzotta.

Be se várta a 6 órát, kicsinosítva rőtta sietve az utat... Ha idejében érkezik, még súghat néhány szót szerelme fülébe.

Utána a főbíró volt az első a körorvossal.

Stern bácsi széles gesztusaiból, a főbíró mosolygós arcáról látszott, hogy nem a járás közegészsége, nem is politika a beszédjük témája.

Mikor a bolt elé értek, a fal mellől az árokpartra, a gyerekek csoportja felé mentek.

A gyerekek levették a sapkájukat.

A guggolók felálltak... Reginke ijedten engedte el két karja alól a fészkelődő két libát...

Csak Móric gyúrta, formázta szorgalmasan a sarat.

— Ül le Regina — szolt, midőn felpillantott — most jön az arcod, aztán kész az egész!

A két felnőtt tágrameredt szemmel nézte a gyerek munkáját.

Az orvos intésére Reginke újra leült a hídra.

— Kész! — szolt sugárzó arccal Móric.

Körülnézett... felállt a főbíró láttára.

Zavartan igyekezett sáros kezeit háta mögé rejteni.

— Soh'se röstelkedjél fiam! — szolt a körorvos.

— Isten adta tehetség, — jegyezte meg a főbíró, ki nem tudta levenni szemét a sárszoborról.

Móric úgy állt, mintha főbenjáró bünt követett volna el.

— Várjuk meg a szentatyákat, — szolt a főbíró, — hadd lássák ők is ezt a csodát!

— Ott ül az apja — intett a lóca felé a doktor.

— Ezt a szobrot ne bántsatok, — figyelmeztette a gyerekeket a főbíró, — maradjon úgy, ahogy van.

A ház felé lépett.

— Adj' Isten Ábrahám szomszéd, — szolt, — soh'se hittem volna, hogy a maga boltjában kincset rejteget!...

— Alás' szolgálja főbíró úr — riadt fel az öreg. — Kincs?!... nem tudom, nem értem, miről van szó?

— A fiáról!... — szólt lelkesen az orvos.

— A Móric?! — kérdezte hűledezve az öreg — gyere ide! — Milyen a kezed?... Már megint a sarat gyúrtad!... Pedig hányszor tiltottam meg!... Oh főbíró úr, — fordult a járás feje felé, — nem is hiszi, mennyi fájdalmat okoz nekem, ez a gyerek!...

— Ugyan, ugyan Ábrahám szomszéd! — kérdezte a főbíró, — Mit?...

— Ahogy csak teheti, a sarat gyúrja... alig győzöm összetörni a figuráit... ez nem jönne tanulni a boltba, ... mindig ezen a haszontalanságon jár az esze!...

— Sohse korholja őt, — szólt közbe az orvos, — nem boltosnak való ez az Isten adta tehetség! Taníttassa szobrásznak, ... meglátja, dicsőséget hoz a Buxbaum névre, de még Gelényesre is!...

— „Faragott képet ne csinálj” mondja az én vallásom, — szólt csendesen a szatócs, — ez pedig folyton ez ellen vét... De még ha tudnék is engedni vallásomból, nem dobom egyetlen fiamat a nagyváros bűnös forgatagába, ahol még jobban elromlik... de különben meg, ki veszi le vállamról a terhet?... Kire bízam később a boltot!... Nem, erről szó se lehet!... Itt élte le életét az apám, ebben öregedtem meg én is, neki itt a helye!

— Egy szoborral többet keres ez, — jegyezte meg a főbíró, — mint amit a maga háza, boltja ér! Tanácsolom taníttassa őt!

— Aztán meg nincs rá módom!

A rabbi jött a plébánossal.

— Nézzék csak szentatyáim ezt a csudát, — vezette őket a híd mellé az orvos — ehhez szóljanak!

— Ejnye, de helyes! — szólt a plébános.

— Ni-ni, — az Eichornék lánya, — csodálkozott a rabbi... Ki csinálta ezt?

— Itt a bűnös! — mutatott a sugárzó arcú orvos a szepegő fiúra.

— No, — szólt a körorvos, — ugye tehetség, és képzeljék, az öreg nem akarja taníttatni...

— Ösmerem az öreget — válaszolt csendesen a rabbi, — vallása ellen valónak tartja... Megértik ugye, hogy én nem szólhatok szót a gyerek érdekében!

— De nem ám, — helyeselt a plébános — nem hívem az öreg, de én se avatkozom embertársam vallásos meggyőződésébe!

— Majd megteszem én! — szólt harciasan az orvos — ha kell, még el is lopom a gyereket, de nem fogom tűrni, hogy avult nézetek miatt zsidó tehetség kallódjon el!

— A vallás nem avult nézet — jegyezte meg csendesen a rabbi, — az tisztelni való!

— Úgy van, segített neki a plébános — és tudtommal doktorkám, legalább maga se eszik tréflit... még a trabukóját se láttam szombat a szájában!

— Hát... hát... szó se róla, — retirált meg a felekezetek koncentrált támadására az orvos — vallásomat tartom becsülettel, de ez már mégis csak túlmegy a határon!

— Erről lehet szó, — válaszolt csendesen a rabbi, — de tán tényleg nincs pénze Ábrahámnak a taníttatásra!

— Látja főrabbi úr, — szólt az orvos, — ez meglehet. — De itt vagyok én! A dolognak ezt a részét majd elintézem!

A főbíró mellé léptek.

— Nézze Ábrahám szomszéd, — szólott ez akkor — ne vitázzunk erről.
— Nem mondom, magának van jussa arra, hogy fiából falusi boltost csináljon, de értse meg, — vét a fia ellen is, vét ezzel az egész művelt emberiség ellen is!

— Tekintetes főbíró uram, — válaszolt csendesen az öreg, — ugye, még ellenem soha se volt panasz? Az én portékám mindig jó volt... az én rőföm mindig egész volt... Bízzák rám a fiamat! Majd kinevelem belőle ezt a bogarat és becsületes boltos lesz, akár az Istenben boldogult nagyapja, meg én...

— Tegyen amit akar Ábrahám, — fejezte be a társalgást a főbíró. — Azt a szobrot, ha megszárad, elvitetem, a dologról majd beszélünk még...

A társaság folytatta sétáját... az árokparton már csak a gyerekek álltak...

— Mi az? — szólalt meg Buxbaum természetes élete párja a boltajtóban.
— Mit akart tőled a főbíró?...

— Jó hogy jössz — szólott Ábrahám, aki a verejtéket törölgette le a homlokáról.

— Mi történt? — kérdezte Rozália asszony, — hol fiára, hol urára tekintve.

— Hallgasd csak meg — szólott Ábrahám, — mibe sodort megint bennünket ez a haszontalan gyerek...

Móric anyja mellé sompolygott.

Ábrahám előadta az esetet.

Elhallgatott, ... nézte a hatást.

Rozália asszony szótlánul nézett hol urára, hol bűnös gyanánt szepegő fiára.

— Ez az egész? — szólalt meg végre. Már azt hittem, hogy ablakot tört be, ... vagy kiöntött valamit, ... vagy ments' Isten tréflit evett! ... Fel se vedd Ábris! ... Mire megházasodik, kinövi ezt a hóbortját!

— Nem anyám, — szólott határozottan a fiú, — ezt nem növöm ki soha!... S ha apám nem engedi, hogy csináljam, inkább világgá megyek!...

— No nézd csak! — csapta kezeit harciassan Rozália asszony. — Világgá mész! És a leckét tudod ... és a feladatot megírtad? ...

— En, ... én ... — dadogott a fiú — ...

— Mars be tanulni, te haszontalan külyök! — szólott harciassan az asszony, — majd ha leteszed a negyediket, akkor beszélünk!...

Móric megkönnyebbült lélekkel osont be a lakásba.

Rozália asszony még várt, nem kell-e szót emelnie kedvence érdekében.

Ábrahám a padra ült, nője győztesként zárta be maga mögött a boltajtót.

— Lesz, amit Isten akar — gondolta mialatt a pultot törölte, — ha Móricnak szobrásznak kell lennie, majd megmutatja, mért nem lett boltos.

*

Telt az idő, multak az évek...

Csendes szomorúság ülte meg a Buxbaum házat.

Hangos szó nem hallatszott abban, mosoly nem kelt az arcokon, annál több keserves sóhajtás hagyta el a két öreg ajkát.

Rozália asszony jobban bírta ... Csak vörös, gyuladásos, mélyen beesett szemei árulták el, hogy többet sír, mint alszik.

Buxbaum Ábrahámot azonban betegágyba döntötte Móric eltűnése.

Egy ideig talpra se tudott állni.

Rozália asszony nem győzte volna az ápolást is, az üzlet ellátását is, ha nem segítette volna ebben is, abban is a szomszédék áldott lelkű Reginkéje.

Kesergett ez is, hogy Móricról, kit szívéből szeretett, azt se tudja, él-e, holt-e, . . . de fájdalmát szívébe temette.

Nem így az öreg Ábrahám, kinek élete ábrándja, álma foszlott szét a fiú távozásával.

Hat éve történt, midőn a polgáriból éppen kikerült Móricnak egy reggel hült helyét találták.

„Ne keressetek édes szüleim, ne is haragudjatok rám, — írta maga helyett hagyott levelében — nem tudok boltos lenni.

Úz az alkotás vágya.

Ha majd büszke lehetek magamra, amit szentül hiszek, ha majd büszkék lehettek rám, visszajövök.”

Sokat volt kézben ez a kurta írás.

Könnyek szapora nyoma tarkált azon.

A két öreg esze megállt . . . nem tudták még csak elgondolni se, hol keressék fiukat.

Megnyugodni azonban nem tudott a veszteségben, azért jobb helyett egymást okolták, gyötörték.

Pedig az anya engedékenysége, az apa vallásossága miatt Móric sohase hagyta volna el a szülői házat.

Művészi félszegségében boltos maradt volna, hisz azt se tudta, hol kell kezdenie azt, amit akar!

Gelényes társadalma adta vállalkozásához a biztatást, de az anyagiakat is.

Stern körorvos már azon a bizonyos zivatar utáni estén ott kint, a vasuti restiben, úgyszólván betéti társaságot létesített a „Buxbaum Móric kikészésére.”

— Majd megmutatom én ki vagyok, — szólt öblös hangon — a nagybátyám a kultuszban van . . . Ösztöndíj aztán zicher a Móricnak.

Szóval, már akkor, midőn Ábrahám még boldogan szötte Móricájával kapcsolatban az életálmot, ennek művészi pályáját már szinte biztosította a lelkesedés.

A libás Reginke agyagot a főbíró Pestre küldte.

A főiskolán megállapították, hogy ihletett lélek alkotása az.

A körorvos nem szünt meg Ábrahám szomszédot ostromolni, hogy frontot változtasson. Hiába, Az öreg nem engedett.

Hat év, hat, a szakadatlan tanulásban eltöltött nehéz esztendő után Móric tanári diplomával a kezében állt a főiskola előtt az utcán.

A jó körorvos üdvözölte az aulában, midőn a diplomásítás megtörtént, . . . átadta neki a gyűjtött összeg maradványát . . .

— Amire vállalkoztunk, a mai nappal befejezést nyert — szólt kedvesen az ifjúhoz, — vedd a kezedhez a szükséges pénzt, s most hogy az iskolából kikerültél, kezd meg dicsőséges pályafutásodat, melyhez, mi gelényesiek szerencsét kívánunk.

— Köszönöm doktor úr — válaszolt meghatottan a fiú, — köszönöm mindenkinek a hozzám való jószágát. Megmutatom, hogy méltó voltam Gelényes szeretetére! . . .

— Isten áldjon fiam, — válaszolta az orvos. — De most már sietek, mert lekésem a vonatot . . .

Móric tünődve nézett utána . . .

Erezte, hogy az élet válaszútján áll.

Ha alkotni akar, valami egzisztenciát is kell szereznie, hogy a mindennapival el legyen látva.

Gyártotta a pályázati kérvényeket.

Mintha a gelényesi doktorral szerencséje is távozott volna . . .

Kérvényei egymás után érkeztek vissza, banális elutasító szavakkal. Hat kemény, keserves hónap alatt nem állást, de műpályázatain egy megbízást se tudott elnyerni.

Lelke lázadozott . . . Mind szűkebben szabta meg napi kiadásait . . . amilyen mértékben növekedett visszautasított pályázatai száma, ahogy fogyott a gelényesiek utolsó adománya, oly mértékben csökkent önbizalma, energiája.

Már hálát adott a sorsnak, amely összehozta őt egy szoborgyárossal, ki zsirszobor modellekre adott neki megbízást.

Igaz, — gondolta keserűen — ehhez semmi köze nincs művészi eszmének, de kezdjünk bele . . . néhány nappal megtoldja a reménykedés idejét.

Vette vésőjét, kalapácsát, formázni kezdte a rideg követ.

Keze lehanyatlott . . .

Nem tudott mesteember lenni . . . Inkább pusztuljon el . . . nem tud napszámba dolgozni!

Körülnézett . . .

. . . A manzart műteremben már csak az volt, amit nélkülöznie semmiképp se lehetett.

A kandalló tüze már nem égett . . . Már nem telt kóser vacsorára . . .

Keserűen sóhajtott . . .

Szalonnát még vehetne filléreire, de még ha belepusztul, akkor is megtartja, amit a jóságos rabbinak ígért . . . apai vallása ellen nem cselekszik! . . .

Fásultan emelte kezeit munkára . . .

Mialatt az első, formázó ütések, vésések koppantak a rideg műteremben, lelke messze, Gelényesre szállt . . .

— Jobb lett volna hallgatnom ősz atyám szavára, — gondolta keserűen, — bár megszívleltem volna azt!

. . . Hányszor mondta, ne áhitozz fiam ebbe a mai megromlott világba! . . . Zsidó ember ma itt nem viszi semmire! . . . Rám hallgass! . . . Légy te boltos. Csak itt, ebben az ős-családi fészekben leszel te megelégedett, boldog!

— Igaza volt, — szólt félhangosan önmagához. — Ha rá hallgatok, boldog, megelégedett vagyok! . . . Zsidó ember ma ne akarjon valaki lenni!

Lelkét vad fájdalom, elkeseredés járta át.

Arcának izmai megmerevedtek . . .

Keményen markolta meg kalapácsát, hogy az utolsó követ, amely keze alá került, egy ütéssel zúzza porrá . . .

Még egy pillantást vetett a kikezdett kőre.

A kő még minden lehetett volna . . . de az ő szemében kialakult már belőle a bölcső, a benne fekvő csecsemő, s az anya, aki aggódva hajol kicsinye fölé . . .

En — édesanyja képe állt lelke elé . . . Ott . . . Lelke ihlet szárnyán emelkedett . . . már nem érzett elhagyatottságot, nem érezte az imént még kínzó éhséget . . . Agya lüktetett, serény keze vésőt vésővel cserélt . . .

Hajnal pírja derengett az égen, midőn alkotásán nem talált már semmi igazítani valót . . .

Utolsó pillantást vetett még az „anyai szeretetre” — miként lelke a szobrot elnevezte, azután . . . azután elpihent a véső, el a kalapács is, a mester fáradtan dőlt a műterem kerevetére . . .

*

A test fáradt volt, Móric aludta az igazak álmát, de lüktető lelke alvásában sem pihent meg . . .

Almot látott.

. . . Nem a művész, az ember álmodott.

Fehér köpenyben állt az ősi boltban.

Reginke, a szomszédék lánya lépett be az ajtón, tányérral kezében . . .

— Móric — hallotta édesen cseggő hangját — a vásárosok már úgyse zavarnak, ideje, hogy egy falatot egyél! . . . Nézd friss töpörtyű, most olvasztottam ki . . . képzeld, lesz vagy 10 liter zsírja! . . .

A belépőre nézett.

Bőrkötény takarta egész sudár alakját, . . . de a kötény szárnya mögül kis, tipegő angyal mosolygott feléje . . .

— Apa, — — — apu! — — hallja a szavát, — s a kicsi jön feléje . . .

Előre lép . . . elkapja a kis imbolygót, felemeli, magához szorítja . . .

Felébred . . .

A nap erős fénye járja át a szegényes szobát, . . . tétova szemekkel néz körül. Eltűnt a meghitt környezet, szertefoszlott az álom, csak a hideg falak, a rideg élet ordít felé, az elhagyatottság!

Percek alatt erős elhatározás lesz úrrá lelkében.

Eladok mindent ami itt van, — határozza el — mindent, ami tört ambiciómra emlékeztet. Visszatérek atyámhoz . . . még ha talált kutya gyanánt élek ott, akkor is boldogabb leszek, mint voltam, amikor hiu ábrándokat kergettem . . .

Mindenét kufár kézre adta. El is kelt minden, a vésők, a kalapács is . . . Csak utolsó alkotása, az „anyai szeretet” nem talált még fillérekért se gazdát.

Keserűen dobta táskájába. — Ez a művészet, — gondolta — legyen ez figyelmeztetém, hogy elérhetetlen vágyaim ne támadjanak! . . .

Zsidó ember ne akarjon valami lenni, — gondolta, s táskáját véve kilépett a műterem ajtaján.

Ment az állomás felé, ment, hogy bűnbánóan térjen vissza apja házába.

Amely házat soká került az öröm, ott tartós, ha egyszer bekopogott, a boldogság.

A gelényesi Buxbaum házat is a boldogság derüje aranyozta be.

Szemmel láthatólag éledt uj életre az agg apa, a pipa újra annyira kezdett izleni neki, hogy Rozália asszony már célzásokat tett a bagószagú lakásra.

Az ő arca is mosolygósra vált . . . Reginka pedig, — kit ha egy nap elmaradt, már nem tudott nélkülözni az asszony, énekszó mellett végezte dolgát.

Ábrahám gazda olykor be-bepillantott Móric birodalmába, a boltba.

Örömmel állapította meg, hogy ott rend és példás tisztaság van. A trafik nincs a lisztes lánán, csokoládécsomag se hentereg a kocsikenőcsös hordó tetején.

Móric esetéről nem beszélt már senki. Oly nagyon örültek a megtért fiúnak, hogy az eset többé nem került szóba.

Móric minden igyekezettel volt azon, hogy művészi ambícióból eredett kirándulásának emlékét lemossa lelkéről . . . Rozália asszony boldog volt, midőn látta, hogy fia arca napról-napra telik, pirosodik . . . Nem hiába van az ő kosztján — állapította meg büszkén.

Csak Eichornék Reginája nem mutatja, hogy örül Móric visszatérésének . . .

Lányos szemérme tiltakozott az ellen, hogy a fiúnak megmutassa, mennyire bántódott utána, mily szívszorongva várta őt.

Eleget dorgálta magát, hogy karjaiba borult, midőn viszontlátta őt.

Ha szeret — gondolta — majd szól... Ha nem szeret — s szeme könnybe lábadt — ne tudja meg soha, hogy mint fáj az nekem.

Azt azonban nem tudta megállni, hogy Móricra szeretettel ne nézzen, ne mosolyogjon, ne piszkálja őt pajkosan, ha módját ejtette.

Móric mosolyogta a csinos lány tréfáit, de nem ért rá, hogy foglalkozzék vele.

A bolt... a bolt lett mindene.

Szombat kivételével ott is ebédelt.

Nem csoda, hogy nem vette észre, hogy az aggódo anya szobra a kredencre került az álló óra elé.

E tájban történt, hogy a szokásos hatósági vizsgálatra jött a boltba a főbíró az orvossal, a község akkori jegyzőjével.

Móric udvariasan mutatta meg a boltot, a kézi raktárt, mindent a legpéldásabb rendben találtak.

— A nagyobbik raktár az udvarban van —, szolt szolgálatkészen Móric — ha parancsolják azt is megmutatom...

Az udvaron mentek keresztül.

Rozália asszony az ablakból látta a szokatlan vendégeket.

— Regin, Reginka... — szolt lelkendezve — a bizottság van itt, hamar a májat, a kenyeret, a szilvóriumot! Ábrahám! — szolt be a szomszéd szobába — vedd fel kabátodat, add elő a szivart, menj az urakhoz.

— Miféle urakhoz?

— Hát nem hallasz? — siettetten Rozália asszony — a főbíró úr van itt, meg a bizottság... Móric nem tudja, hogy meg kell invitálni őket!

— No, csakhogy világosan beszélsz, — dörmögött az öreg — add ide a kalapomat.

— Eredj már, — hisz a fejedben van!

— Ja, — elfelejtettem!

(Folytatás és vége a következő számban.)

Szerencsése lesz,
ha nálunk egyszer

egy sorsjegyet vesz

B. B. B.

Benkő Bank Budapest

ANDRÁSSY-UT 56.

Braun Gyula

משך mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

**Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.**

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

Szerkesztésért és kiadásért felel: *dr. Uj István.*

Előfizetési ár: Egész évre 8.— P. —

Csehszlovákiában 60.— kc. — Jugo-
szláviában 120.— dinár. Romániában

300.— leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Andrássy-út 84.

Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Doprava a rozsirovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo
csl. min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

Hotel Imperiál Prága

a Masaryk pályaudvartól

1 percnnyire

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefon: J 132-28

Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר Sel Peszach

Csokoládé és különféle
deszertek

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és
Romániából érkező zsidók
kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól
néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitt és terjesztést a
bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kelt
6037 sz. alatt engedélyezte.